

AZ IGAZSÁG — AKÁR LETAGADJÁK,
AKÁR MEGHAMISÍTJÁK, AKÁR ELHALLGATJÁK
— IGAZSÁG MARAD!

M. Katonka Mária

HŰSÉG

Vallomások a hontalanságból

PHOENIX
2009

Ritka, rendhagyó kötetet tart kezében az olvasó. M. Katonka Mária, hungarista újságíró emigrációs lapokban megjelent írásainak válogatott kötetét. A II. világháború után Nyugat-Európába, majd Kanadába került és onnan politikai meggyőződése miatt soha haza nem térhetett, száműzött magyar nő vallomásai ezek az írások. Segítségével kalandos utazásra indulhatunk a magyar történelem máig sötétségben tartott és ezáltal ismeretlen rejtélyeinek nyomában, megismerhetjük a régmúlt és közelmúlt valódi magyar

hőseit. Úsnőj it, valódi mártírjainkat, de főleg a hontalanságban magyarságát mindvégig megőrző szerzőnő szinte fanatikus hűségét nemzetéhez, fajtájához és politikai hitvallásához.

Ritka furcsa vallomások ezek az írások egy olyan letűnt világról, ahol a hazaszeretet, hűség, becsület és hősi életszemlélet még erénynek számított. Egy olyan erénynek, ami mindennek fölött állt.

A Hungarista Mozgalom megalakulásakor elsőként lép tagjai sorába. Újságírói pályafutását az *Összetartás* c. hetilapnál kezdi. Hiszi, hogy a Mozgalom célkitűzései az összmagyarság érdekét szolgálják és alkotmányos úton elérhetők, egy általános magyar ébredéssel.

A hungarista eszmékhez, vezetőihez, munkatársaihoz érzett hűsége a „sötét” hónapokban nyilvánul meg igazán.

Amikor a bolsevista horda leigazza az országot, elvbarátaival együtt ő is nyugatra menekül. A megpróbáltatás nehéz hónapjaiban élete kockáztatásával is vallja meggyőződéses elveit. Nem riad vissza a hazatoloncolás, a „háborús bűnös”-sé nyilvánítás és kiadatás lehetőségétől sem.

1948-tól — Franciaországba települése után — újrakezdi újságírói tevékenységét, majd Kanadában folytatja.

Számos nemzethű emigráns újság és folyóirat közli írásait Braziliától Norvégjáig. A hontalan, életlehetőségeiktől megfosztott magyarok lelkébe önti a hitet és biztatást: hű maradni a Hazához, szellemi értékeinkhez, hagyományainkhoz, az áldott anyanyelvhez, mert egyszer vége lesz a bolsevista uralomnak és felvirrad a magyar feltámadás napja.

Ez a hűség sugárzik e kötet lapjain M. Katonka Mária minden sorából.

A könyvben szereplő írások
az eredeti kéziratokról, azok felhasználásával készültek.

Fedélterv:
Dobszay Károly

PHOENIX
2009

ELŐSZÓ

A hűség eszményi fogalom. Szavakkal nehéz formába önteni, mert a gyakorlati élet számtalan területén nyilatkozik meg.

Ebben a kötetben, ahol M. Katonka Mária hungarista újságíró emigráns kiadványokban megjelent válogatott írásait találjuk, elsősorban a magyarságában tántoríthatatlan szerző hitvallása és hűsége tárul az olvasó elé.

Mint rövid élettörténete említi, az ébredő gyermeklélekben anyai nagypapa által elültetett magyar hagyományokhoz ragaszkodás adja az alapot fajtája szeretetéhez, ami végigkíséri rögös emigrációs útján egészen haláláig. Már kora ifjúságától keresi a múlt dicső alakjairól szóló adatokat, a hazájukért áldozatos vezetőkről szóló megemlékezéseket, hősi tetteiket, megpróbáltatásaikat. Érzékeny lelkében fellángol a Honfoglalás utáni életáldozatok, mint Koppány, Ajtony, Dózsa György, a Nagyságos Fejedelem, az Aradi Vértanúk és sok millió magyar vértanúsága.

Keresi az utat a Horthy-éra gazdaságilag megnyomorított, 3 milliós földnélküli parasztréteg gyötrelmes sorsán javítani. Azén a rétegén, amely ezer éven át erejét és szellemi alapját, utánpótlását adta a Nemzetnek.

Küzdeni akar az 1867-es Kiegyezés utáni liberális mótely ellen is, amely két emberöltő alatt elsekélyesítette az ország szellemi életét és már nem is burkoltan működik a nemzeti és keresztény életforma aláásásán.

A Hungarista Mozgalom megalakulásakor elsőik között lép tagjai sorába. Hiszi, hogy a Mozgalom célkitűzései az összmagyarság érdekét szolgálják és alkotmányos úton elérhetők, egy általános magyar ébredéssel.

Újságírói pályafutását az *Összetartás* c. hetilapnál kezdi. Az uralkodó liberális réteg ijedten figyel fel állhatatos, következetes munkájára. Kiszolgálójuk, Sombor-Schweinitzer budapesti rendőrfőkapitány utasítására a politikai osztály detektívjei koholt politikai-összeesküvés vádakkal többször is letartóztatják és a hírhedt 200-as cellába zárják közönséges bűnözők közé. Megfélemlítése nemcsak sikertelen, de megacélozza hitét, erejét a további küzdelemhez.

Vállalja a koplalást, az éhezést a számára szent elvekért.

A hungarista eszmékhez, vezetőihez, munkatársaihoz érzett hűsége a „sötét” hónapokban nyilvánul meg igazán.

Amikor a bolsevista horda leigazza az országot, elvbarátaival együtt ő is nyugatra menekül. A megpróbáltatás nehéz hónapjaiban élete kockáztatá-

sával is vallja meggyőződéses elveit. Nem riad vissza a hazatoloncolás, a „háborús bűnös”-sé nyilvánítás és kiadatás lehetőségétől sem.

Az amerikai egyenruhába bújt fejdámszok kihallgatják, neve a „háborús bűnösök” listájára kerül. Ennek ellenére a salzburgi börtönbe zárt és kiadatásra váró, Szálasi Ferenc által vezetett utolsó magyar koalíciós kormány család nélkül maradt tagjait látogatja és igyekszik az éhezéstől legyengült rabok életét elviselhetőbbé tenni olyan élelmiszer-csomagokkal, amelyek megszerzéséért éjjeli padlóúrolást vállal amerikai katonai klubokban.

1948-tól — Franciaországba települése után — újrakezdi újságírói tevékenységét, majd Kanadában folytatja.

Számos nemzethű emigráns újság és folyóirat közli írásait Braziliától Norvégiáig. A hontalan, életlehetőségeiktől megfosztott magyarok lelkébe önti a hitet és biztatást: hű maradni a Hazához, szellemi értékeinkhez, hagyományainkhoz, az áldott anyanyelvhez, mert egyszer vége lesz a bolsevista uralomnak és felvirrad a magyar feltámadás napja.

Ezt tükrözi, szolgálja minden cikke, visszaemlékezései, az önfeláldozó neves és névtelen magyar hősöket dicsőítő sorai.

Amikor a nemzet nevében tündöklő, de a Rákosi-banda utasításait szolgáló módon végrehajtó 45 utáni „magyar politikusok” az Egyesült Államokba „emigrálnak” és megalakítják az álnemzeti *Nemzeti Bizottmány* elnevezésű gittegyletet, az elsőik közé tartozik, akik leleplezik ezt a szélhámososságot. Elhallgattatására ajánlatot tesznek megbizottjuk útján: 3 évig havi 800 dollárt ígérnek neki. Ezért „csupán” negyedévenként egy-egy cikket kellene írnia a Hungarista Mozgalom — Nyilaskeresztes Párt „belső titkairól”, kipellengérezve a vezetők közötti olykori véleményeltérést. Ahogy azt a párt egy áruló tagja tette Habsburg Ottó szárnyai alá húzódva.

Válasza az ajánlattevőkhöz a következő volt:

„Ha Dárius minden kincsét megsokszorozva ajánlanák sem lennék fajtám, a magyar fektámadásba vetett hitem, volt vezetőim, munkatársaim árulója. Folytatom a nehéz fizikai munkát, amíg csak élek, amíg a Magyarok Istene el nem szólít. Tiszta lelkiismerettel akarok ítélszéke elé állni. Hű maradok Hazámhoz, Nemzetemhez, régi és új Mártírjaink emlékéhez, amíg csak lélegzek.”

Ez a hűség sugárzik e kötet lapjain M. Katonka Mária minden sorából.

A Kiadó

KATONKA MÁRIA RÖVID ÉLETRAJZA

1913. március 31-én született Józsan, a Debrecenről néhány kilométerre fekvő faluban, ahol szülei pár holdon gazdálkodtak. Édesapja az I. világháború kezdetétől az orosz fronton harcol, majd fogságba esik, ahonnan megszökik és Ázsián keresztül gyalogolva 1920-ban érkezik vissza családjához. Anyai ágon a kisbirtokos nemesi Sándor családból származik. A Rákóczi szabadságharc kezdetén a kortárs ős csatlakozik a felkelőkhöz. Végigküzd a szabadságharcot kapitányi rangban. Büntetésül a Habsburg kamarilla megfosztja birtokától, nemesi címétől. A pár hold szőlőbirtokos Sándor utód, Mária nagypapa ültette el az unoka lelkébe a hősi magyar múlt dicsőségének magvát. A fogékony gyermeklelkében gyökeret ver a Hun és Magor csodaszarvas üldözés, Csaba királyfi és égi seregéről a regék, mondák, Szent László és más történelmi alakról szóló legendák. Már elemista korában bújja a magyar történelmi könyveket, később minden lehetőséget megragad régi történészek, főleg görög, perzsa és török származásúak magyar tárgyú beszámolóit olvasni. 16 éves korában megjelenik két magyar történelmi-mitológiai írása egy hajdúsági napilapban. Móra Ferenc, Gárdonyi Géza, Tömörkény István, Nyíró József, Surányi Miklós műveinek tökéletes magyar mondatszerkezete alakítja benne tiszta magyar stílusát, mondatfűzését, amit hibátlanul megőrzött a több, mint fél évszázados emigráció alatt is. Mélyen átérzi kedvelt íróinak élethűen ecsetelt vidéki — főleg nagyalföldi — nyomorral küzdő zsellérek, földnélküli parasztság megrázóan magyar sorsát. Hajdúsági magyar történelem-szemlélete a Habsburg ház utálatában csúcsosodik ki. A nemzet gazdasági kiszolgáltatottsága, kálváriája is foglalkoztatja. Elsősorban Prohászka püspök könyveit olvassa, tanulmányozza, ebből meríti hitét a keresztény-keresztyén magyar szocializmus megvalósítása felé vezető elvekhez, küzdelemhez. Együttal ráébred a Kiegyezés után Hazánkra szabadított liberalizmus nemzetgyilkos veszélyére. Küzdeni akar ellene. A harmincas évek közepén a fővárosba költözik és az Összetartás című lapnál kezd először, mint külső-, azután mint belső munkatárs dolgozni. A kiadó megbízza az állami építkezések, köztámogatások körül mindjobban elharapódzó megvesztegetések, csalások felderítésére. Első ilyen irányú feladata az ONCSA családi házak körüli csalás kimutatása, amit sikerrel végez. Az építkezési vállalkozó tízezer pengőt — Mária majd 5 évi keresetét — ajánlja fel, ha a cikk nem lát napvilágot.

A Hungarista Mozgalom — Nyilaskeresztes Párt megalakulásakor pártirodai munkát vállal. Amikor Szálasit 1938-ban bebörtönözik, a párt-tagdíjak annyira lecsökkennek, hogy szinte éhbérért dolgoznak, csupán meggyőződésük készteti őket munkájuk folytatására. (Kiszabadulása után ezért nevezte el Szálasit az Andrásy úti pártházat a Hűség Házának.) 1944. októbere után a propaganda minisztériumban kap beosztást. 1945. márciusában a minisztériumot Salzburgba irányítják, itt éri az összeomlás. Az amerikai hadsereg OSS részlegének magyarországi születésű főnöke, Himler Márton és kopói többször kihallgatják pártbizalmi, újságírói működése, cikkei miatt, aminek eredményeképp „háborús bűnös” listára kerül. Ennek ellenére bejár a salzburgi „Landesgericht” börtönbe, ahol magyar, horvát, ukrán stb. „háborús bűnösöket” tartanak fogva. Szálasit Ferencet és a párt néhány miniszterét látogatja rendszeresen. A szibériai Gulag-táborokhoz hasonló élelmiszer ellátásuk pótlására gyűjt élelmet a volt párttagoktól és adja át az éhező raboknak, kimosott ruhaneműikkel együtt. Az utolsó magyar koalíciós kormány tagjait az USA kiszolgáltatja ugyan, a háttérből Rákosi irányította „magyar” kormánynak, de főleg az angol kormány nyomására beszüntetnek minden további kényszer hazaszállítást.

Igy Mária megmenekül a vérbosszútól fűtött bolsevista irányítású vésztörvényszék és hivatásos verőlegények kínzása elől, és Ausztriában marad. Titkos úton kapcsolatot tart a Markó utcai fogházban a halálra ítélt koalíciós kormány több tagjával. E leveleket a síralomházból küldött búcsúsorokkal együtt ereklyeként őrizte.

A halálos ítéletek végrehajtása után is talál kapcsolatot néhány Mártír özvegyen maradt feleségével, és lehetősége szerint támogatja őket.

1948-ban Franciaországba települ háztartási alkalmazottként. 1949-ben házasságot köt Fontainebleauban Markó Ferenc menekült honfitársával, a helyi mérnöki tervezőiroda alkalmazottjával. Szoros kapcsolatba kerül prof. Baráth Tiborral a Sorbonne-on végzett magyar történelem-tudóssal.

Prof. Baráth 1949-ben megindítja nemzetpolitikai folyóiratát, a *Nyugati Magyarorságot*. Ebben jelenik meg Mária néhány cikke, ostromozva a hazai bolsi rendszer kiszolgálóit. Közöttük az akkor már hivatali limusinján Rákosi engedélyével Svájcba távozott kispárttagi miniszterelnököt, Nagy Ferencet és társait, akik kiszolgáltatták az alsóbb pártvezetést a Rákosi-terrornak.

Az erős francia kommunista párt nem nagy személyi biztonságot nyújt az akkor kezdődő hidegháborúban. Amikor Kanada 1951-ben megnyitja a kivándorlási lehetőséget, az év végén áthajóznak és letelepednek

Montrealban. Mária eleinte takarítással és egyéb kétékezi munkával keresi kenyerét. Szabad idejét itt is olvasással és írással tölti. Cikkei jelennek meg kanadai, amerikai, európai magyar lapokban. Közben levelezik az emigráció számos kiemelkedő egyéniségével. Kapcsolatot teremt prof. Macartneyvel, az 1944. október 15-i eseményekkel elfogulatlanul foglalkozó angol nyelvű könyv szerzőjével. Nemcsak ír, de szerény keresetéből támogatja a gazdasági nehézségekkel küzdő emigráns magyar sajtót is, mint Fehér M. Jenő argentinai nyomdavállalatát Buenos Airesben. Tanulmányi segélyben részesít erdélyi teológiai növendékeket, támogatja az ÁVO által megkínzott alföldi ref. lelkészt, gyógyszereket küld és hozzájárulást temp-loma számára, javítási munkálatokra. Rendszeresen támogatja özvegyen maradt egykori irodatársát Argentínában, az emigráció közkedvelt színésznőjét, filmszínészt Amerikában, és még sok más anyagi nehézségekkel küzdő értékes személyt.

Az idő rohanásával az 1945-46-os emigráció száma rendkívül apad. Emigrációs lapok, folyóiratok szűnnek meg a lecsökkent olvasótábor és a támogatások hiánya miatt. Ezért áttér a távoli magyar történelmi események ismertetésére. Ezeket még az I. világháború után sem tanították, cin-kos módon hallgattak róla. Alkotmányjogi értekezései, a mindig nemzeti érdekeket szolgáló folyóiratban, a *Szittyakiúrtben* látnak napvilágot. A régi magyar nagyasszonyokról szóló és egyéb cikkei pedig különböző, még életben maradt emigrációs magyar hetilapokban. Ezek a cikkek alkotják a könyv tartalmát, biztosítéknak, hogy a jövőbeni magyar generációknak maradjanak adatai az elmúlt néhány évszázad elferdített vagy agyonhallgatott történelmi eseményeiről, eredeti megvilágításban.

A Szovjetunió összeomlása után aggodalommal várja a kibontakozást, remélve egy független nemzeti kormány létrejöttét. A „rendszer-váltás” után szomorúan állapítja meg, hogy a bolsevista rabságból a rablókapitalista rabságba taszította az országot, a Nemzetet az Antall-Göncz fogat. A kényszer száműzetésnek még nincs vége, tovább kell küzdeni egy újra szabad Nemzetért.

1997. augusztus 31-én honvágytól égő, a Nemzetért aggodástól legyengített szíve megszűnt dobogni. Oly váratlanul hívta el a Mindenható, aminő csak kegyeltjeinek jár ki. Soha beteg nem volt. Álmában érte a halál, elaludt örökre.

M. F.

KÓBORLÁS A HAJDÚSÁGBAN

A Szt.László királyról szóló legendák egyike szerint, mikor a Király Úr holttestét vivő menet megindult, hogy Székesfejervárra, a királyok temetkezési helyére menjenek, akkor a koporsó megfordult a Bihar megyei Nagyvárad irányába. Sokak előtt szinte érthetetlen ez a csoda. Azonban a hajdúságiak előtt egyáltalán nem érthetetlen és nem csoda, hanem természetes. Nékünk pl. édesapánk saját öccsének hősi halálával kapcsolatosan is azt mondta valamikor, hogy bár Semiczliben halt hősi halált, de a lelke itt van velünk, mert a halott hajdú lelke Hadak Útján visszatalál, bárhol van a test, a lélek otthon öröklik övéi fölött. László Király Úr is minden bizonynyal azért akart Nagyváradon pihenni, hogy öröködhessen övéi fölött...

Tévedés volna azt hinni, hogy Hajdúság elnevezés alatt csupán Hajdú vármegyét, vagy még inkább csupán azt a hat hajdúvárost kell érteni, melybe annak idején Bocskai harcosait /lovass hajdúkat/ telepítette. Ezt kizárja a hajdúsági régi nóta is, hogy „Tizenhárom ezüstpityke fityeg a mentémen, a legbátrabb hajdú vagyok három vármegyében....!” — Gondoljunk csak a Hajdúság egyik nagy fiának, Arany Jánosnak versére: „Nagyszalonta nevezetes város, — mégsem olyan nevezetes már most, mint mikor volt szabad hajdú fészek”, pedig lám, Nagyszalonta sem Hajdú vármegyében van.

A hat hajdúváros — Hajdúböszörmény — Hajdúdorog — Hajdúnánás — Hajdúszoboszló — Hajdúhadház — és Mikepércsre Bocskai azokat a hajdúkat telepítette, akiket kivétel nélkül nemesi rangra emelt. De végeredményben „a legények elejét” jelentették emberségi alapon is ezek a harcosok. Szeretik sokan emlegetni, hogy a Habsburg császár ezt a nemességet sohasem ismerte el. Ezt sohasem a Hajdúságban halljuk azonban emlegetni ... mert ott a császár szava sohasem jelentett többet a semminél. Hej, pedig a Hajdúság népe igazán királytisztelő. Még ma is visszavárják Szt. Lászlót csillagfényes éjszakákon... A hajdú társadalom tagjai között bővelkednek családi nevekkal, előnevekkel olyanok, akik emberöltőkön átadják, de maguk soha nem kérkednek a származásukkal.

A Hajdúság zöme Erdélyben, az elszakított területen él. Bihar vármegye, Szatmár, sőt Ung-Ugocsa, és szerte az erdélyi megyékben. Reméljük, hogy ott is olyan örömmel veszik a gyermekáldást, mint Hajdú megyében. Ugyanis, akiket odatelepített Bocskai vagy Bethlen Gábor, — hála a felséges Istennek —, benépesítették úgy a Nagyalföldet, hogyha egyszer valakinek eszébe jutna, hogy népszavazás útján a Hajdúságot Erdélyhez csatolják,

talán még Cegléd is Erdélyhez lenne csatolva, mert ott is hajdú módra dobog a szív.

Iskolai történelemoktatásunkban — a mi időnkben legalábbis — a Hajdúság eredetéről semmit sem tanítottak Debrecenben sem. Sajnos, de a két háború közötti Magyarországon még mindig a „császári-királyi” módszer szerint „közoktattak” magyar történelmet. Ebboól eredhet azután az a nevetséges valami, hogy akadnak, akik azt hiszik, hogy a hajdúsági társadalom csupa nyugdíjas megyei vagy városi szolga. Ugyanis kivétel nélkül „hajdúnak” nevezik a megyei és városi altszti társadalmat, kik között bizony még csak nem is magyar eredetű személy is bőven akad. A hajdúk gyönyörű kékarany viselete (amilyet Bocskai és Bethlen szobrain láthatunk) egyszerű irodai, altszti egyenruha lett.

Mi nem akarjuk bántani a szolgálai, vagy altszti társadalmat, mert még a rabszolga is viselheti úri módra sorsát, és királyi palást is takarhatja gyarló emberi érzelmek és érzékek alacsony szolgálját. Mi inkább arra akarunk rávilágítani, hogy a „császári és királyi” Magyarországon volt egy olyan szűkebb népi társadalom — mondjuk egy olyan vidék, ahová László Király Úr lelke is öröködni vágyott —, le kellett értékelni valakinek.

Vas Gereben, egy 1842-ben megjelent könyvében olvashatjuk, hogy amikor Vérbúls vezér seregének maradéka visszatért Augsburg alól, akkor úgy őket, mint mindazokat, akik Vérbúlsal elindultak a hadjáratra, mely gyászosan végződött — nemzetségeikben is —, rabszolgává minősítették. Vas Gereben írja, hogy ezekből a rabszolgává tett honfoglaló magyarokból tevődött össze Koppány vezér seregének egy része, vagy ivadékaikból, akiket Koppány Úr visszaemelt a többiek sorába.

A Hajdúság eredetét is valahol ott kell keresni, — abban az időben. Vannak írott emlékek is, hogy a hajdúk az erdélyi Gyula — Szt. István anyai nagyapja — seregeinek utódai. Az erdélyi Gyuláról tudjuk, hogy leányának — Sarolt — és vejének — Gejza fejedelem — nyugati mintára való államberendezési terveit bizalmatlanul fogadta, — nem bízott Nyugatban. Végül Szt. István a formáknak megfelelően, belátásra bírta. Ez a forma az a szerződés, melyet Szt. István kötött Nyugattal. És ez a szerződés nemcsak köteleességeket szab a magyarságnak Európa népeinek sorában, de jogot is biztosít a magyarságnak. Az erdélyi Gyula Úr ivadékait, ivadékaikban is ott találjuk a magyar történelemben, valahányszor a Nemzet megérdemelt jogait külső erők csorbítani akarják.

Makkai Sándor, az egyik legnagyobb erdélyi író, prot. püspök írja

Bethlen Gáborról szóló tanulmányában, hogy a Fejedelem arra volt legbüszkébb életében, hogy az erdélyi Gyula egyenes ági leszármazottja.

Ezt csak úgy beszúrjuk, azért, hogy igazolhassuk, — tudták a hajdúk is, a fejedelmek is, mit csinálnak. És a saját maguk „MA”-ja sohasem érdekelte őket, mindig csakis az egyetemes magyarság „HOLNAP”-ja, a Jövendő lebegett előttük.

Talán éppen azzal vívták ki maguknak az idegen származású uralkodóház és szolgálóinak ellenszenvét, mert cselekedeteikben — ha volt is jó, de meglátták a Jövendőt szolgáló erőt is. Azt, hogy mi a jelenben „csodaszép”, milyen árat fizetnek majd az unokák.

Alkotmányunk a világ második Alkotmánya, az angol Magne Carte után az a Nemzetté születés okirata. Jelenti, hogy egy népből, nemzet lett. Érett, komoly, megfontolt, hivatalának magaslatán álló emberi társadalom, a nem felelőtlen néptömeg immár. Az angol nemzet után tehát, a második a magyar nemzet a világon. Akadnak kutatók ma már, akik felfedeztek olyan szálakat, melyek arra vezetnek, Endre király „csak ismételten” kinyilatkoztatta, de valójában Szent István szerkesztette az Aranybullát, a III. Béla király angol feleségén keresztül ért el Angliába, ahol hét évvel előbb, mint Endre király — állítólag — „ismételten” lett kihirdetve.

A magyar alkotmány értelmében idegen Magyarországon közhivaltat nem tölthet be, vagyis hivatali méltóságot nem viselhet. És mit látnak véreink... A hercegprímás sokszor idegen Hazánkban. Már pedig magyar hercegprímás, eltérően más királysági államformában lévő hercegprímásoktól — az egyik legnagyobb közjogi méltóság viselője egyben. — Az első zászlósúr...!

Endre király alkotmánya azt mondja a továbbiakban, hogy a hatalmat gyakorló királlyal szemben — ha a nemzet jogait sérti, akkor fegyveresen támadhatnak. Ez a pont az évezredek folyamán oda módosult, hogy nem a nemesség, hanem az országgyűlés szab határt — ha kívántatik — az uralkodó önkényeinek. Sajnos mi lett ebből...?

1687-ben a törökök alóli felszabadulás örömeiben a nemzet a Habsburg ház, ill. az uralkodó javára lemondott a labancok „ügködése” folytán erről. Az egész ország — nemcsak a hajdúság — felháborodott. Egy évvel Budavár a töröktől való visszafoglalása után, megjelent Kolonics bíboros és Caraff, a két főhőhöz Hazánkban, és az ország megtelt vérpadokkal, akasztófákkal, a nápolyi rabszolgavásár pedig a legjobb magyar emberekkel, akiket mint vásárárut adtak-vettek. Bűnük az egyik „eretnek” — protestáns —, a

másik rebellis katolikus magyar volt...! És az uralkodót felelősségre vonni immár nem lehetett.

Történelmi tény, hogy a török varázst Petneházy és a hajdúk törték meg Budavár visszavételével... A babért, Savoyai Eugén kapta. Ez, nem fáj a hajdúságnak, sem a jövendőt aggodva néző magyarságnak. De fáj a további „módosítása” Alkotmányunknak. Az Alkotmányunk értelmében idegen közhivaltat nem viselhet, és ingatlant nem vásárolhat Hazánkban...

Az I. világháború előtt a közhivatalok I-II-III-, sőt még a IV. fizetési osztály is 85%-ban idegen kezekben volt. Az ország földbirtoka — a magyarelleses tevékenységek jutalmaként, Bach-huszárok, azok elődei és utódai kezébe került. És még ez sem volt elég...

A II. világháború után Hazánkban eredeti népi társadalmunkba vissza-telepített, vagy saját elhatározásából visszatért egyének, kártalaníttatják magukat — sajnos nem a fennálló rendszer, hanem az örök Magyarország terhére olyan ingatlanért, amely soha birtokukba nem kerülhetett volna, ha a Nemzet saját akaratának birtokában lett volna, ill. az Alkotmányunk alapján.

Ez az 1687. 4. tc. csak 1921-ben, a Habsburgok detronizációjával szállt vissza a Nemzetre, a magyar Országgyűlésre. Ebből eredt Thököly, Zrínyi Ilona, Rákóczi Ferenc és Kossuth Lajos szabadságharca, és ezen dőlt meg, külső segítséget sehonnan sem kaphattak, mert a Nemzet szabadságvágya, „csak fegyveres lázadás volt az uralkodó ellen”. Ha valamilyen ügködés útján, a Habsburgok a magyar trónra visszakerülnének, ugyanolyan „ügködés” folytán ez a nemzetgyilkos törvény újra életbe lépne. Elvégre ezen törvény nélkül királyságuk semmit sem érne, s meg sem maradhatna.

A fentieket el kellett mondanunk azért, hogy a kék — arany pompás viseletet irodai, szolgáló egyenruhává „módosították, azért, hogy a hajdúk eredetét elhallgatták és szeretik őket, mint „rebelliseket” állítani a magyar társadalom többi rétege elé, — azért nem egészen rossz magyarok és nem szolgálélek. A történelem fényesen igazolta őket a labancokkal szemben... A hajdú szellemiséget — megismertük fent. A hajdú lelkeséget, Liszt Ferenc II. Rapszodiába, dalba költötte. Köztudomású ui., hogy akkor írta, amikor Bécsből barátjával, a francia Berliozzal hazajött, s elindultak Hortobágyra délibábot látni. Útközben rettentő éghőború kapta el őket... Csapkod a villám az előbb még derült égből ... ömlik a zápor, sír minden... újra kisüt a nap... magasan száll a pacsirta...

Ady Endre — a másik hajdú írja fajtájáról:

„...büszke, dacos... szertelen, de meghal egy gondolatért...!”

A Hajdúságban ez a „gondolat”, mindenkor a Szabadság gondolata volt... Nincsen mélység és magasság a világon, mely előtt elhinné, hogy a Felséges Isten egyetlen teremtését is — szolgaságra teremtette volna.

Lélekben ott állunk most a hajdúböszörményi Bocskai szobor előtt, Nagypánk fogja kezünket.

Kiscselédem, látod ezt a szobrot? Bocskai. Méltóságos nagy magyar volt, nagyobb, mint a császár Bécsben. Rudolf császár udvarában nevelték, mert azt hitték, hogy kiverik belőle a magyar érzést. És látod, milyen a vér, nem válik vízzé... Mikor Rudolf császár reánk küldte barátját, a cseh rabló Bástát, hogy bennünket pusztítson, akkor Bocskai kardot emelt ellene és őseinkkel Bécsig verte a rablóvezért. Rudolfot pedig porig alázta. Azt a békét, amit 1606-ban a mi őseink Bocskaival ülve diktáltak, a császárnak állva kellett hallgatnia.

Kisszolgám, a nagyanyád ólomkupáját láttad-e otthon? Tudod-e, hogy abból egyszer vizet ivott Bethlen Gábor őnagysága...? Azaz, amelyiket nektek már nem szabad kézbe venni. Majd, ha nagyok lesztek... Hát a tükröt a falon...? Igaz, hogy alakot alig látni már benne, de a keret szép és mindegy is milyen, — ha nem arany volna is — rettentő értékes, mert Zrínyi Ilona fejedelemasszony adta nekünk, mielőtt feladta Munkácsot.

Látunk mindent, hallunk mindent, amit nagyanyánk mond. Így tanulunk történelmet otthon, a Hajdúságban.

A Bocskai-szobortól megyünk a Lórántffy kertbe, vagy Vidre, Torodra, onnan a Rákóczi kertbe, majd ki a Bodára, ahol szőlőnk is van. A Boda hegyközség melletti erdőben, vad gyümölcsfát keresünk, hogy otthon nemesítsük, a földhalomra bukkanunk, melyet a nép, „Szamár-hegy”-nek hív. Valamikor földvár volt, Boda János uramé. A vár kapitányát hívták Szamolynek-nek, s a nép „magyarosította” Szamár-ra. A régi földvár maradványai „Szamár-hegy” néven lett ismert. Boda Jánost, családját és a várat török martalócok és császári haramiák leölték ... véres harc után. Nagypánk szerint itt minden porszem szent, mert hősök vére áztatta, és láthatom, hogy az ibolya is mennyivel szebb itt, mint máshol. Innen átsétálunk Zelemérrre. Ez a mi időnkben már vasúti megállóhely is volt, hiszen a Hajdúböszörmény — Debrecen vasút mentén van. Régi templom, omladozó fala magaslik. Hivatalos neve: Zeleméri Csonkatorony. Szerencse, hogy Lipót császár figyelmét elkerülte, mert különben ezt egyenlővé tette volna a földdel, mint a többi hasonló műemléket. Eszünkbe jut — mint

olyan sok másoknak is — hogy felmászunk, jó magasan, bevessük nevünket egy kőbe... Sikerült is felmászni, de a kívánt helyen saját családi nevünket találjuk, dátum: 1772. Déd-dédnagyapánk megelőzött bennünket... Maradjon az ő neve, meséli nagypánk, hogy Hajdúböszörményből Nagykovácsig egy alagút vezetett valamikor, s az alagútnak ebben a templomban is volt feljárója. Ezt az utat a hajdúk még Mohács előtt csinálták. Kb. 3 méter széles folyosója volt, vagy van ma is. Ui. előfordul néha, hogy valahol beomlik, s ilyenkor lábas jószág téved be. Ha keresni indulnak, már pár száz méter után olyan a levegő, hogy vissza kell fordulni. Ez az alagút átvezet Pallagpusztán is.

Pallagpusztán van a mai debreceni Gazdasági Akadémia. Valamikor ez a birtok a Pallagi Gábor tulajdona volt. Az alagútnak feljárója volt Pallag várában is. Valószínűleg ez is földvár volt. Az eke szarva, az Akadémia hallgatói, ill. azok, akik a pallagpusztai földön járnak-kelnek, még találnak régi, épületmaradványokat, cserepeket. Nagypánk szerint, „elátkozott” hely ez. Itt nem szabad felvenni, de még érinteni sem semmit, amit kiad magából a föld. Átok van mindenben. Pallagi Gábor á r u l ó lett. Az ellenségnek megmutatta az alagút feljáróját, akik ott behatolva megsemmisítették Kendei Gáborékat, akik Hajdúböszörmény felől segítségül indultak Nagykovács felé. Pallagi Gábort, Zeleméri Gáspár és fia valamint hajdú csapataik elfogták, apró darabokra vágták és szétszórták — miként az árulókat volt szokás —, a várat a földdel egyenlővé tették. Véljük, úgy került Debrecen város birtokába, mert „elátkozott hely” lévén, magános nem vásárolta meg.

Lélekben otthon, a Hajdúságban kóborolunk. És nem szabunk határt lépteinknek, nem igazítjuk „emberke-csinálta” határokhhoz sem. És semmi néven nevezendő zsarnokság előtt fejet nem hajtunk, mint a múltban sem hajtottunk.

A hajdúság akkor sem hajtott fejet, amikor az 1867-es Kiegyezés után a „császár” úgy határozott, hogy meglátogatja Hazánkat, s a „kedvelt hajdúit”. Arany Jánost kérte fel, hogy őt és a hitvesét kalauzolja végig az országon. A hajdúk — ha megbocsátanak is — nem felednek. Arany János a vérbefojtott 1848-as szabadságharcra gondol és Aradra, és a nagy kitüntetés visszautasítja, s megírja *A walesi bárdok* c. költeményét...

Nincsen olyan hatalmas zsarnokság ezen a földön, amely megköthetné a szellemet. Attér minden akadályon. Lehet a hajdú társadalom — Erdélyben kettős járom alatt is, de — ám mi tudjuk — megtörni nem tudják. Hitét a megújuló életben megingatni nem lehet.

Jómagunk, akik lélekben ott kóborolunk most a Hajdúságban, történelmében és társadalmában — Hajdúböszörmény és Debrecen között, egy kis faluban születünk. Elvárhatjuk, hogy annak idején, táltosok ivadékait telepítették a faluba. Van a falunak egy része, azt „Ördög-kert”-nek hívják. Ott születünk jómagunk. Nem tudjuk, miért Ördög-kertnek nevezték ezt a részt...? Talán azért, mert ide még t á l t o s a b b a k a t telepítették...? Vagyis azokat, akik még a falu többi lakosánál is jobban hitték annak az ellenkezőjét, mit vele hatalmaskodók elhitetni akarnak...? Lehet. Pl. jómagunk is sokkal jobban hisszük apáink hitét, sőt — mint táltos őseink — jósolni is tudunk, míg az égen lesz a Nap, ha jönnek is nagy-nagy viharfelhők, és ha lesznek is nagy-nagy természeti és társadalmi háborúk, mi túléljük, a füst felfelé száll — mondá a táltos — Isten elfogadja népének oly sok véráldozatát.

A lélekbeni kóborlás után Ady Endre szavaival ébredünk a valóságra — ha nem is szó szerint. Az Ér-től mi elértünk az óceánig — sőt túl is jöttünk rajta. Most azonban a mennyei Hajdúságból, segítsenek, hogy az Óceántól visszajuthassunk az Ér-ig.

AUGUSZTUS 2-ÁN, RAB-VÁROSOM HELYETT, MAGAM ÜNNEPELEK ...!

Otthon, ez évben ünneplik Debrecen várossá nyilvánításának 600. évfordulóját. Természetesen, mielőtt „város rangra” emelkedett volna, már jóval előbb is nagy magyar település volt. Földrajzi fekvése is arra vall, hogy a honfoglaló magyarság szemében is kiemelkedő szerep jutott a helynek. Mi lehetett és hogyan nevezhették a Honfoglalók előtt, milyen nép lakhatta, nem tudjuk. Tény azonban az, hogy mikor én ott a harmadik elemi iskolai földrajz anyagában Debrecenről tanultam, emlékezem tankönyvünkben úgy szerepelt, hogy „idegen eredetű”, valami szláv neve van városunknak, és valamikor D e b r e z e n, vagy D e b r e c i n volt a neve... Talán ebben a hitben hunytam volna örök álmra a szemem, hogyha a Teremtő úgy nem határoz, hogy idegenben is kell élnem. Idegenben azután, a magyar történelemről sokkal világosabb képet kaphatunk, mint a Mohács utáni magyarországi történetírók nyomán írott művekből. Megtudhatjuk többek között azt is, hogy pl. Debrecen város névének eredete már csak azért sem lehet szláv, mert ó-görög nyelven a Debre szót, mint „kölcson-szót” tartják nyilván, amelyet egy, az ó-görög kultúrájánál is előbbi és magasabb kultúrfokon élő néptől vettek át. A debreceni lapályon átfolyó kis patak neve Tóóc pedig, pontosan ezen a néven, a sumér eredetű szavak mai gyűjteményében kimutatható. Nemzetközi tudósok pedig egyre inkább bizonyítják, hogy a mai magyarság, egyenes utóda a Krisztus előtti évezredek s u m é r néven ismert, igen magas kultúrfokon álló emberi társadalmának. Ezek szerint tehát, bárha a Krisztus utáni új történelemben, várossá alapításának 600. évfordulóját ünnepli is csak az én városom, messze a régmúlt történelemben is emberi település volt már, s akkor is a mostani debreceniekkel azonos eredetű nép lakta: — magyarok — régi magyarok. Erre utal DEBRECEN város neve, és ezt bizonyítja a kis Tóóc folyó neve.

Messze városomtól — idegenben —, úgy vélem, hogy ezt a 600. születésnapját városunknak, különleges fénnel ünneplik otthon. Olvastam több otthoni lapból is, hogy kora tavasszal már virágdíszbe öltözött, s úgy várja az ünneplőket. Fényes keretek között tartják — valószínűen — az ünnepnapokat is, hiszen alkalom arra, hogy városunk saját magát is ünnepelje ezen fényes alkalmak idején.

Van azonban az én városomnak életében minden esztendőben egy

ünnepe, melyet — vélem — ez évben sem tartanak meg, minthogy nem tartják meg a II. világháború befejezése óta.

Augusztus 2. Debrecen város gyászünnepé. Rab-városom 600 éves születésnapján nem hiszem, hogy ünnepelhetnék éppen azokat, akiknek vér- és életáldozatán emelkedik Debrecen, és néz előre új évezredek felé. A hősöket és mártírokat, akik halálukkal a nemzetek örök életét szolgálják.

Nem kutatom, hogy hány és milyen gyászünnepé volt Debrecennek a régi és új történelemben. Csupán a legutóbbira emlékszem, amelynek, mint fiatal leányka magam is tanúja voltam. Érett fejjel, világos előttem, amit a gyermek csak szemével foghat fel, és úgy érzem, hogy városom 600 éves születésnapján nemcsak magam helyett, de egész rab-városom helyett ünnepelnem kell azokat, akiknek érdemüként elért idáig. Ünnepelnem kell 1849. augusztus 2-át, mint ünnepeltük valamikor otthon.

1849. augusztus 2. A mai Tócsóskert helyén — amely azóta települt — egy nagy síkságon ütközött meg Nagy Sándor tábornok Taskieviccsel, az orosz csapatok főparancsnokával. Tizenkét magyar tábornok már az aradi várörtömbben várta, hogy beteljék a magyar szabadságharc tragédiája. Nagy Sándor volt már csak szabadon, kicsi tépett csapatával, és felvette a harcot a 14-15-16 éves kis honvédekkel a hatalmas erejű és tömegű orosz hadsereggel szemben, augusztus 2-án hajnalban. Estére elesett Debrecen, elfogták Nagy Sándort, és az oroszok elárasztották a Hajdúságot.

Ennek az emlékére ünnepelte minden esztendőben augusztus 2-át városom.

Milyen azonos történelmi idők jártak az én városom fölött 1849-ben és 1945-ben. Körülbelül 100 esztendő különbséggel ugyanúgy „nyugati” köz-bejárásra, miként 1849-ben is ... ott vannak az oroszok városunk földjén, s miként 1849-ben, úgy ma sem adhat hangot gyászának rab-városom népe. 1849-ben az oroszok cárja fiát, a trónörököszt küldte Bécsbe a Habsburg császárhoz, Ferenc Józsefhez, hogy a cárevicsen keresztül megkérje, ne legyen kegyetlen a magyarokkal szemben... Azonban az 1849-es Nyugatnak az felelt meg, amit Haynaun keresztül kinyilvánított a gögös, „istenkegyelméből” császár, bitófák, verpadok és telt börtönök... Miként 1945-ben mondotta a budapesti rádió bemondója, Cs. Halász Lajos a magyar „háborús bűnösök” bűnperének kezdetén „... az ítélet már készen van az asztalfiókban, de a tárgyalásokat megtartják azért, hogy a nép megismerje a per anyagát...”, ugyanúgy készen volt a bécsi császár asztalfiókban 1849-ben is az ítélet... A zsarnokok módszerében nincsen eltérés...

Közeledik augusztus 2. és idáig érzem városom szívének dobbanását, lelkemben visszhangzik imájuk, amelynek hangot ők nem adnak...

Lahunyom a szemem, az emlékeimen keresztül ünnepelek... Látom, hogy Debrecen minden házán és a templomok tornyán fekete zászlóerdő leng. Délelőtt istentisztelet és mise volt a templomokban. Síri csendben várja a város a Pavilon laktanyából induló katonai díszmenetet, amely sűrű embertömegek sora között indul előre. A Szent Anna utcán végig, fel a Piac utcára, végig a Nagytemplomig, ahol Kossuth apánk szobra előtt letérnek a Hatvan utcára, onnan a Bethlen utcán át, Mester utcára és ki végig a Tócsó-laposra, a Honvéd Temetőbe. A katonai díszmenet után felzárkózik az egész város. Ott van a Hajdúság apraja-nagyja, kivéve azokat, akiket az új élet betakarítása (aratás-cséplés) visszatart.

Zúg a Rákóczi harang, és eggyé folyik a többi harangok zúgásával, kongásával, hogy az egész magyarság hangja, mint egyetlen emberé érjen fel a Teremtőhöz.

A Tócsó-lapos egyik részén van a Honvédtemető. Másik részén egy messzire látható jegenye koszorú, amelynek közepén fehér márványból emelkedik a Nagy Sándor emlékmű.

A Honvéd temető bejáratánál egy hatalmas kőoroszlán van, szíve átfúrva nyíllal. Az emlékmű alkotója, a magyar dicsőségnek akart vele emléket állítani. Sikerült neki, aki nézi, megállapítani nem tudja, hogy a kőoroszlán lehanyatlani, vagy éppen büszkén emelkedni akar-e...? Soha szebb hősi emlékművet nem láttam életemben, mint a debreceni 1849-es Honvédtemetőben. A temetőben, egyszerű fehér márvány kockákon, arany betűkkel bevésve a nevek és „... élt 14-15-16 esztendőt...” Keresve is alig lehet találni olyan sírkövet, amely alatt 20 éves honvéd pihenne. Gyermekehősök, akiknek emlékénel emlékeznünk kell 1956, Budapest gyermekhőseire... Egy nemzet fiai... Halhatatlanok...!

A Nagy Sándor tábornok emlékművét övező jegenye koszorúnak külön története van. Nagyanyám mesélte azt nekem, nagyanyámnak meg dédnagyapám, amikor Kufsteinből visszakerült...

1849. augusztus 1-jén éjszaka — édesapának mondja nagyanyám —, a tábornokkal együtt tábortűznél szalonnát sütöttek, mikor befejezték a vacsorát, a tábornok, akit „apámnak” szólítottak a honvédek — mondja nagyanyám — összehívta rongyos kis csapatát. Felszólított bennünket — adja dédnagyapám szavait nékem nagyanyám —, hogy aki akar, menjen haza, mert reggel Paskieviccsel megütközik. Az oroszoknak mérhetetlen

ember- és fegyveranyag áll rendelkezésükre, nekik pedig már enni sincsen mit holnap, és ruha is foszlányokban lóg rajtuk. Senki sem mozdult el a tábornok mellől — mondta édesapám. Akkor a tábornok megköszönte a hűségünket és kérte, hogy a szalonnasütő nyársakat dugjuk le mélyen a földbe ott, ahol állunk. Mikor ez is megtörtént, akkor imához vezényelt. Ima után hozzánk fordult és azt mondotta nekünk Nagy Sándor tábornok apánk, hogy...”honvédek, édes fiaim, hogyha ezek a földbeszúrt szalonnasütő nyársak gyökeret eresztenek, akkor hiába tiporták le a magyar szabadságot, mert újra kiszökik. És ha fává fejlődnek ezek a kihajtott nyársak, akkor soha-soha, az idők végtelenségéig nem lesz olyan hatalom, mely a magyarságot megsemmisítheti.”

Nagy Sándor elbúcsúzott azután a honvédektől azzal, hogy ha pirkad a hajnal, kezdődik az ütközet. Úgy is lett. Talán egyetlen harcmezőn nem folyt ki annyi vér, mint a Tócsó-lapson 1849. augusztus 2-án. Nagy Sándor fogságba esett, Aradra vitték, ahol rövid idő után, október 6-án kivégezték, a többi 12 Vértanúval együtt.

A földbeszúrt szalonnasütő nyársak azonban gyökeret eresztettek, hatalmas fákká nőttek, s olyan koszorút alkotnak, mintha valóban tábornok mellett ülők ültették volna körbe. Nagyanyám, édesanyám és mindenki, aki hisz ott a mi földünkön az Istenben, vallják és állítják, hogy azok valóban a Nagy Sándor és honvédek által földbeszúrt nyársakból fakadtak...! Mesélte nagyanyám, hogy dédnagyapám az éjszaka, elesett hősök holtteste alatt súlyosan sebesülve találták meg, azok, akik kiszöktek, hogy a halottakat eltemessék, mint súlyos sebesült került vissza családjához. Azonban Haynau ÁVÓ-sai megtalálták, amint házról-házra sebesült honvédek után kutattak. Bűnét súlyosbította, hogy a házkutatás alkalmával, a padláson elrejtve, megtalálták a Nagymajténynál lehanyatlott piros-fehér-piros zászlaját is a Nagyságos Fejedelemlennek, Rákóczinak, amit, mint szentséget őrzött dédnagyapám apja is...

Ott állok gondolatban Debrecen gyászünnepének színhelyén, augusztus 2-án, a Tócsó-lapson, a Honvéd Temető és a Nagy Sándor jegyenői között...! Hallom messziről a Rákóczi-harang kongását, mindent, amit az értelem felfogni képes körülöttünk, templomi áhítat vesz körül. Édesapám és nagyapám, ebben az egész Hajdúságot befogó nagy, templomi áhítatban, keresztet raknak a búzamezőkön... A telt kalászból, az új-élettel, biztatóan tekintgetnek felénk Nagy Sándor és a honvédek, — akiknek poraiból fakadt ez az új élet...

Megdől 1849 zsarnoka. Ledől a véres trón, amelyet a szabadságért élni- és halni kész HONVÉDEK csonthalmaira építettek. Előtte is dől meg zsarnok, és megdől minden idők zsarnoka. Paskievics orosz tábornok neve, saját népe előtt is elveszett már, de az 1849-es, az őket elűző, de az őket követő hősök és vértanúk emléke örökéletű.

Idegenben ünnepelve a debreceni 1849-es, augusztus 2-i nagy csata emlékét, rab-városom minden lakója helyett magam fohászkodom ... Óh felséges Úr, mi kegyes Istenünk, áldd meg a magyart, — mert mi Tebenned bízunk eleitől fogva...

HEJ DEBRECEN, HA RÁD EMLÉKEZEM...!

Petőfi Sándor „Egy telem Debrecenben” c. versét kezdi így: „Hej Debrecen, ha rád emlékezem, de sokat szenvedtem tebenned. És mégis oly jólesik nekem, ha rád emlékezem...”

A magyar szellem üstököse, köztudomású, egy telet — ha jól emlékezünk a felíratra — 1847 telét töltötte a városban. Batthyány utca 14. sz. alatt lakott. A házat márványtáblával jelölé a „cívis” társadalom. Idézzvén tovább Petőfi emlékezését ... „Pápista nem vagyok, és mégis voltak böjtjei pedig nagyok...” — mi még szívesebben emlékezünk Debrecenre, amelyben gyermekkorunkat töltöttük.

E lap hasábjain olvastunk legutóbb sorokat Debrecenről, a kálvinista Rómáról. Eszünkbe jutott, hogy vajh — a római polgárság soraiban élő különböző felekezetek tagjai között van-e olyan kölcsönös tisztelet és felekezeti béke, mint volt a mi gyermekkorunkban. Debrecenben...? A mi korunkban pl. úgy az iskolában, mint otthon szüleinktől azt hallottuk ezzel kapcsolatban, hogy ... „annyi megbecsülést és tiszteletet várhatsz a Krisztusban testvér egyház tagjától a magad felekezete számára, amennyit te adsz az ő felekezete és egyháza számára...” Hát — véljük — ez elég világos és tiszta volt...

Debrecen — Hajdú vármegye székhelye. Nem azért rögzítjük ezt, mintha valaki nélkülünk nem tudná. Másért...

A város címere: madár emelkedik ki a lángok közül. Sehol egyetlen nép mitológiájában, legendáiban, meséiben nem olvashatunk egyedül a Phőnix madárról, amely porig égve, újra éled poraiból. Nem hagyhat hát kétséget, hogy a város címerében lévő madár, amelynek alsó teste még a tűzben, ill. lángokban van, de a szárnyak és a fej már büszkén tör a magasba — Phőnix. Eddig semmi feljegyzést nem olvastunk azzal kapcsolatban, hogy ezt a címet melyik király adományozta a városnak, honnan ered, bár kiváltságlevelekről, ilyenek megerősítéséről több alkalommal láthatunk megörökítést. Igen örülnénk neki, ha bárhol akadna valami feljegyzés, s megismerhetnénk Debrecen város címerével kapcsolatban, mert úgy érezzük, közelebb vinne bennünket történelmünk egy darabjának megismeréséhez. Anélkül fel kell tételezzük, hogy ez a címer meg volt már azon nép társadalmában, amely a mai város helyén élt. Hogy pedig honfoglaló őseink — pl. Kalony nemzetsége — megtúrte volna településének helyén a meglévő — ha idegen volt — nép felségjelvényét stb., köréje települt volna, azt nehéz elhin-

ni. Inkább hisszük azt, hogyha oda telepedtek, s kölcsönösen túrték az újak és régiek egymást—, egy vér voltak.

Annak idején az iskolában magunk is úgy tanultuk, hogy Debrecen szláv eredetű név, és valamikor Dobrezen vagy Dobrezin volt. Azonban még a szláv népek maguk sem mertek ennek irodalmukban eddig helyet adni, pedig vakmerőségük régen átlépte a határt. Egyedül a Habsburg dinasztikus érdekek cselédhadának diplomás szószólói, akik között valóban túlnyomó többségben szláv tudósok szerepeltek Mohács után...! — írták elő a magyar közoktatás számára ezt a „mesét”. Ezen „szellemi réteg”-ről olvashatjuk pl. Dr. Takáts kegyesrendi püspök és tanár történelméssznél, hogy a Mohácsnál hősi halált halt Perényi Nándor özvegyének Zrínyi Ilonát írták a magasabb fokú iskolák számára kötelező tudomásulvétel végett.

A „debre” szó az ógörög nyelvben található. Törmeléket, törmelékes helyet jelent. A Tóció elnevezés ugyanott található. Ez utóbbi kiöntéses, mocsaras folyót jelent. Nos, tudjuk jól, hogy Debrecen város lapályon fekszik, ott folyik mellette a mai napig is Tóció nevű — ma már egész kis folyó, s a mezőséget, amely a folyó mellett elterül, most is Tóció Laposnak hívják. Az ógörög irodalomban még fel van tüntetve, hogy e két szót, egy előttük élt, s magas szellemi fokon álló néptől vettük át. Megtalálható még a „debre”, „debris” szó a mai angol nyelvben is, s ott is törmeléket jelent. Találkozhatunk a „Debre” — vagy ebből eredhető nevekkal helységneveknél... Aldebrő, Feldebrő... Dobrony és családneveknél pl. Dobronyi, Döbrentei stb.

Fenti sorokat — jómagunk nemrég közöltük Debrecen város 600 éves fennállása alkalmával.

Hajdú vármegye címere: Égszínkéék és arany zászlóban bárány és pásztorbot. Láthatjuk ezt napjainkban egyházi jellegű képeken is. Pl. Jézus a Jópásztor. Hajdú vármegye címerében azonban nem egyházi jellegű a kép. E címerről azt tudjuk, hogy Kaplony nemzetségének címere volt. Az eddig feltárt több ezer éves emlékek között olvasgatva találtuk, hogy valamikor jóval Krisztus előtt élt egy népi társadalom, mely pontosan azt a címet használta, mint Hajdú vármegye címere. Bárány a pásztorbottal, s igen előkelő helyen állottak akkor élő népek előtt, mert a tanítókat, tudósokat, s akkori templomi méltóságokat ez a nép adta a többieknek. Azért volt jele a „pásztor”, mint védő és oktató, felemelő, útmutató-kiváltságosak jelvénye. A fentieknél meg kell említsük az Arany Bika nagyszálló nevét. Jóllehet,

hogy a mi korunkra már csak az maradt belőle, hogy : „tervezte Steindl”. Igaz is. A meglévő Arany Bika épületét Steindl tervezte, de csak részben. Ugyanis, az Arany Bika nagyszálló, illetve „vendégfogadó” jóval előbb megvolt már. Leégett, de csak részben. Steindl pedig a meglévő alapokra tervezte a mai épületet, de úgy, hogy az épen maradt falakat — úgy emlékezünk a mai gőzfürdő épülete is pl. — meghagyta. Mi azonban a „legmegbízhatóbb” magyar történelmi tanárunktól, nagyapánktól úgy tudjuk, hogy az a leégett, régi Arany Bika vendégfogadó is, egy előző épületre — az is Arany Bika nevet használt — lett építve. Most nem épület, vagy építkezéssel akarunk foglalkozni, hanem az elnevezéssel. „Arany Bika”.

Azon állatjegyek, amelyek a mai naptárakban, Kalendáriumokban szerepelnek, s amelyek jegye alatt születteknek „Horoszkóp” elnevezéssel ilyen vagy olyan babonás dolgokat szoktak megjövendölni, valamikor — előttünk élt, s alighanem elég magas szellemi fokon élő népeknél, sokkal mélyebb és komolyabb jelentőséget tulajdonítottak, mint napjainkban. Nem térünk itt ki pl. melyik állatjegy volt az uralkodó Jézus születésének idején, elég, ha csak Michael Angelo Mózes szobrát nézzük, amelyen még a Kos jegye felismerhető, ill. látható. Nem gondoljuk, hogy a halhatatlan művész alkotásán helyt adott volna együgyű jeleknek, amilyen népszerűsultak az állatjegyek a mai „modern” korban. Inkább hisszük, hogy Michael Angelo életében még több jelentőséget tulajdonítottak az állatjegyeknek. Azért a debreceni Arany Bika szálló nevében is pl. alighanem több rejtőzik, mint az újabb és közelmúltban adott vendéglátó-ipari hely jelölése. Különösen akkor, ha figyelembe vesszük mellette Debrecen város és Hajdú vármegye címerét.

Bolyong lelkünk az öreg város falai között. Minden talpalatnyi föld történelmet lehel. Amit ma, mint hagyományokat őriznek a „cívisek”, emberöltők adtak át egymásnak, mint íratlan törvényeket. Amikor ez a büszke, nyakas „cívís” azt mondta — tehetjük, van mire —, soha sem az anyagi javakra gondol, hanem arra az erkölcsi alapra, amelyet eddig sem pusztító háborúk, sem járványok elvenni tőle nem tudtak. Volt idő a város életében, amikor egy garas nem volt a városi pénztárban, s a töröknek akkor jutott eszébe, hogy megsarcolja. Beüzent a váltságdíjért, közölvén, hogy amennyiben meghatározott időre meg nem kapja a váltságdíjat, elfogatja, és fejét veszi a polgármesternek. Vígkedvű Mihálynak hívták abban az időben a polgármestert. Nem kellett hajtóvadászatot rendezni kézre-kerítésére, mert kiment önként a török elé. Megkérdezte, hol van a tőke. Rátette fejét, és le

is vágta. Debrecen megszabadult a sarctól. Vígkedvű Mihály nevét ma is utca őrzi a városban. Egyik legnagyobb és legszebb iskolája van ott a városnak. E sorok írója is ott járta a harmadik elemi....!

Egy időben Dózsa György tulajdona volt a város. Legalább is az a rész, ahol a két háború között a Károly Ferenc József út volt. A Hősök fasorából nyíló Károly Ferenc József út első kinyíló szép sugárútja volt, sarokházán a Dózsa György emléket megörökítő márványtáblával.

A Rákóczi-harang hazánk legnagyobb harangja. A Nagytemplomban van. I. Rákóczi György a hajdúk seregének élén, megvervén a törököt, 200 ágyút zsákmányolt, abból öntötték ezt a harangot, amelyet azután a fejedelem Debrecennek ajándékozott. A hajdúság nemcsak „fosztogatta” hát megyei székhelyét, de véráldozatát is ajándékozta Debrecennek. Ezt a „fosztogatást”, amit feljegyezték a hajdúk rovására Debrecennel kapcsolatban, nem is úgy kell érteni, mint mikor a saját esküt szegő királyunk Bástát reánk küldte. Hanem az akkori társadalmi berendezettségéből ered. Ugyanis, a harcképes egyének, vagy a török, vagy saját Habsburg királyunk ellen védve a polgári lakosság életét és vagyonát — két pogány közt egy hazáért vérüket hullatva —, a polgári lakosságra hárult élelmezésük. Amit egyik ütközetből véresen-rongyosan érkező, s a másikba indulva — ha előkészítve nem találtak, maguk néztek utána.

Debrecen földrajzi fekvésénél fogva is, letéteményese úgy az anyaország, mint Erdély tiszta nemzeti magyar kultúrájának. Itt találkoznak. Mi legalábbis így látjuk. S mi nemcsak átutazunk Debrecenen, de magunkba szedtük szellemiségét is. Mi igazolva látjuk a „cívís” és „kálvinista” nyakasságot. „Azt már nem....!” „Azt már igen, mert tehetjük” — Maradisággal vádolják sokan a város polgárait. Pedig kultúrintézményei nemcsak Hazánkban a legrégebbiek, hanem Európa-szerte híresek is. A két háború között pl. Európa 10. parkvárosa volt Hazánk e kis vidéki városa...! Azt mi nem „maradiságnak”, de egyenesen érdemnek tulajdonítjuk, hogy mikor valami újítást akarnak a nyakába varrni, akkor sokszor meggondolja, hogy azért az ismeretlen újért érdemes-e adni, vagy feladni bármit is. Ezt viszont igazolva láthatjuk pl. az Esztergomi Bazilika alatti ásátásoknál is, ahol a közelmúltban megtalálták azon székesegyház romjait, melyet még a „pogány” Gejza fejedelem építtetett. Ui. arra építtették az Szent István Bazilikát. Pedig hát véljük, megfért volna a kettő egymás mellett is. Debrecenben pl. a Szent Anna templom alapzatába beépítették azt a hatalmas kötömböt, melybe vésve Hajdú vármegye címere van, a bárány és a

pásztorbot. Mikor egyszer tűz emésztette a templomot, az újjáépítés előtt a város nevében a vezetőség lépéseket tett ennek kiemelésére. De... ma is ott van. Már pedig a mai napig nem dőlt össze a pannonhalmi kolostor sem, pedig azt is a „pogány” Gejza fejedelem építtette, s a debreceni Szent Anna templom alapjában is találhattak volna még hatalmasabb sziklatömböt is, mint amely a megye címerét örökítette meg.

Bolyongunk lélekben gyermekkorunk városában. Bennünket nem lehet elfogultsággal vádolni, ha emlékeinkben kedvező helyen áll. Mi nem vagyunk Debrecen szülötte, de a Hajdúság gyermeke vagyunk. A következőkben majd — ha lesz, akit érdekel — a Hajdúságba visszük magunkkal kóborolni...

AMI KIMARADT A FÜLEMÜLE DAL-BÓL

Miután részemről mindörökké kitartok amellett, hogy nem igaz a „turáni átok”, ebből eredően, igen parázs vita merült fel kis társaságunkban egyik este.

A társaság előbb megoszlott — fele-fele volt a vélemény, egyszerre azonban a másik „fele” egyik tagja azt mondja:

— Ugyan, hagyjuk, természetes a turáni átok, hiszen már Arany János is megénekli a híres magyar széthúzást a *Fülemüle dal* c. versében, jól láthatod — mondotta —, hogy a hangsúly nem is annyira a fülemüle énekén van, hanem azon, hogy a magyarok jogalapot keresnek és találnak a veszekedéshez.

Arany János nem azt akarta azzal kifejezni — mondottam — talán figyelmeztetni kívánt bennünket valamire... jót akart.

— Na, mit... mit akart mondani — kérdezte az egyik mellettem álló —, mit gondolsz, na mit... mondd meg!

— Arany János a *Fülemüle dallal* azt akarta mondani — jegyeztem meg —, hogy... hogy...

Nem tudtam megmondani, hogy mit akart mondani Arany.

Erre társaságunk eddig mellettem álló fele is csatlakozott a másik feléhez. Kicsit sajnálkozva ugyan, láttam, szívesen vennék, ha meg tudnám magyarázni, mit akart mondani Arany János a *Fülemüle dallal*, de nem tudtam. Megnyugodni azonban nem bírtam. A kis társaság elment, s mi nyugovóra tértünk. Nem jött álom a szememre. Gyakran előfordul, hogy annyira kimerülök, hogy képtelen vagyok elaludni a fáradságtól. Ilyenkor rendesen azzal altatom el magam, hogy képzeletem hajóján hazaszállok. Egyenesen a Hajdúságba. Ott kikötöm hajómat egy ákácfahez, s végig andalgok a szőlősorja között a nagy körtefahez. Itt egy ideig még hallgatom az édes gyümölcsre odaszálló darazsak zenéjét, s elalszom, mint valamikor... amikor a vihar még nem vert ki fészkeinkből.

Most is nekirugaszkodott képzeletem hajója a szeleknek...

Hát egyszerre csak uram fia..., mi történik, ahogy repülök..., egy nagy fényes kapu előtt állok. A kapus már észre is vett. Jön elém, hogy kulcsescsó-móval az övéen, valami olyanféle ruhában, amilyent nagyapám őrizgetett, amíg élt.

— Hova... hova, húgomasszony? — kérdezi.

— Haza a szőlőnkbe, nagyanyámhoz meg nagyapámhoz...

— Na, akkor — mondja — legjobb helyen jársz húgom, csak kerülj beljebb, itt vannak mind valamennyi retyerutyád...

— Hát az, hogy lehet? — kérdezem ámulva.

— Úgy, hogy ez itt a Mennyország, itt van valamennyi ősed, a többi magyarokkal együtt — már akik kiérdemelték —, én magam meg Szent Péter vagyok. Eriggyél csak beljebb húgom, ha látni akarsz nagyanyádat, és osztán, tisztességesen köszönj, mert azír, hogy az Új Világból jössz, nincsen jogod az őseidet „Halló”-val köszönteni.

Egyszerre csak eszembe jut valami.

— Hát uram-bátyám, ha kegyelmed Szent Péter, akkor tán meg tudnád nízni a nagykönyvben, hogy itt van-e Arany János... itt kell neki lenni, úgy vélem, mert ő is hajdú volt.

— Ejnye húgom — ütközik meg Szent Péter —, hogy képzeled, hogy máshun is lehetne, mint a Mennyországbán, Arany János? Persze, hogy itt van. Hanem igen szomorú, azt mondja, valamit elmulasztott odalent a földön, s abból valami baj keveredett, s a lelkét marcangolja most a bánat... nem tud megvigasztalódni sehogy sem.

Belülkerülök a kapun, köszönök illendően;

— Aggyík az Isten jó napot minden jólílleknek!

— Aggyík — felelt rá néhány odasettenkedő anygalka. Igen formázzák a kicsikék a volt szomszédok gyerekeit, Hajdúböszörményből.

Ahogy beljebb kerülök, hát látom, hogy valami költözködés folyik. Szekrényeket, ágyakat, mindenféle bútordarabokat húzgálnak, tologatnak az egybesereglett anygálok. Látom még a falon lévő Rákóczi tükröt is elmozdították. Ez a nagyapám háza. Abban a házban ehhez az öreg fekete foltos tükörhöz nyúlni pedig tilos volt, még tisztogatni is csak imádságos kegyelettel volt szabad. Ezt a család egyik tagja kapta valamikor a Rákóczi családtól, helyesebben Rákócziné Zrínyi Ilonától. Na, itt valami nagy dolog lehet — gondoltam magamban — ha még a Mennyországbán is költözködnek. De nem költözködés volt, Nagyanyám kereste a papucsait... éppen úgy, mint valamikor odalent a földön. S éppen úgy, mint valamikor odalent a földön, újra nagyapám találta meg... elsziszegve egy huszárosat a foga között — a mennyországbán hangosan nem szabad huszárosan gondolkodni...

— Hát, nem látja lelkem ... ott a papucs a lábán...

Valóban a mennyországbán vannak a lelkeim. Tudtam én ezt régen, hogy idekerülnek, az én nagyanyám és nagyapám... annyit loptak, hazudtak, egymástól ... egymásnak, hogy ennél méltóbb helyre nem is kerülhettek.

Emlékezem: gyerek voltam még. Sanyi öcsémrel kint voltunk a szőlőnkben. Jött nagyapám, s nagyhangon kijelentette, hogy a szőlősorja között beérett egy dinnye... s aki hozzá mer nyúlni, azt kiköti az eperfához —, mert magnak tartogatja azt a nagyon korán érő dinnyét. Nagyanyám nem figyelt oda... nagyapám hát elmondta még vagy háromszor, hogy „beérett” a dinnye, végre felfigyelt nagyanyám... Még azon délután lelopta a dinnyét, hozta nekünk, unokáknak a lugasba, persze azzal —, hogyha nagyapátok megtudja, kiköt bennünket az eperfához — meg ne mondjátok senkinek..., egyetek kedvescím... — Mi pedig szegény jó Sanyi öcsémrel ettük a korai pompás gyümölcsöt, s kiabáltuk hangosan: újság hasunkba, betegség a pokolba... nagyapám meg a lugas mögött mosolygott szívbeli örömmel, leste a mi örömlöket. Kisvártatva jött, hogy „cllopták” a dinnyét. Nagyanyó hangosan zsörtölődött, hogy „azír, mert kelmed sem mire sem tud vigyázni...”

Ilyenek voltak. Csak a mennyországbá kerülhettek...

— Nagyapám, ... nagyanyám — szóltam oda hozzájuk —, hát kegyelmedék itt vannak?

— Ni, a kis Marika — csapta össze nagyanyó örömmel a kezét —, nízze már kelmed! Hogy kerültél ide... tudod-e, hogy itt van az öcséd is... itt van Sanyi velünk... no, hiszen tudjátok két éve lesz lassan, ott lent a Hajdúságban... minálunk, sokan vérvirágot hullattak szívükből a mi sírunkra ... írták az újságok is, hogy Tiszántúlon egy külön függöny van... akkor többen kerültek ide hozzánk, onnan...

— Tudom, nagyanyám... s érzem, Sanyink most már sokkal közelebb van hozzám ... de itt, mit csinálnak?

— Mit ides fiam — magyarázza nagyapám —, ők is, meg mi is vigyázunk tirátok, akik odalent vagytok... a magyarokra. Minden reggel kihallgatáson fogad bennünket a Fölsíges Isten, mink meg leborulunk, s könyörgünk értetek. Meg is ígérte, hogy bírja népünk sorsát... a hajdúkat külön is. Igen nagy örömbé vagyunk emiatt. Csak szegény Arany Jánost nem tudjuk megvigasztalni. Az a vín hajdú ivadík egyre szomorkodik... níz maga elibe, s azt hajtogatja, hogy ha egyszer valakivel megüzenhetné le a földre az ő nagy bánatát, hát megkönnyebbülne.

— Nagyapám — lelkesültem —, én beszólni akarok Arany János urambátyámmal.

— Dejszen, ennél mi sem könnyebb — mondotta nagyapám —, gyere

csak, odaviszlek én Arany Jánoshoz... de ne beszélj sokat, mert ő nem szereti a sok beszédet.

Ballagtunk szíp csendesen nagyapámmal egy gyönyörű jegenyesoron. Tisztára olyan vót, amilyenek a Hajdúságban a jegenyesorok. Amint ballagunk, jön szembe reánk egy szelíd arcú, jóságos tekintetű ember. A ruhája szakasztott olyan volt, mint a Bocskaié.

— Ki ez a csodálatos, szelíd arcú, jóságos tekintetű ember, nagyapám — kérdeztem.

A Jézus Krisztus — feleli nagyapám. — Tudod, fiam, igen szeret elidőzni itt nálunk, magyaroknál. Mondja, hogy közöttünk érzi legjobban magát. Azt mondja az Úr Jézus, hogy az a kereszt, amelyen ő az emberiséget megváltotta... odalent maradt és azt most a magyarok viselik... azok hordják, s oly szent hittel hordják az ő keresztjét és annyi türelemmel, mint ő viselte egykor. Említette egyik nap, amikor ott járt közöttünk, hogy a mi jóságos Atyánk el is határozta, hogy azt a népet, amely az ő egyszülöttjének a keresztjét viseli ... nem engedi elveszni, bármit határozzon is fölötte a Gonosz..., sorsa csak a feltámadás lehet. Nézd csak, ides fiam, a Megváltó milyen kedvesen integet vissza a mi hőseinknek és mártírjainknak...

Valóban. Jobban arrafelé nézek, hát mit látok ... valami csodálatos szépségű asszony áll királyi pompával egy sereg férfi között, s barátságosan beszélget velük.

— Hát ez kicsoda, nagyapám — kérdezem —, csak nem Tündér Ilona?

— Nem, hanem Zrínyi Ilona, te oktondi — feleli nagyapám. Nízzed csak, valami nagy meglepéssel újságolják egymásnak, hogy megegyeztek... abban, hogy mindörökké védik Munkácsot... meg valamennyi végvárat, meg az egész magyarságot. Nízzed csak ott... a nagyasszony előtt a munkácsi főparancsnokot..., nízzed... öregapád! Azt mondják, hogy ellenük nem győzhet sem a keleti, sem a nyugati zsarnok, lehet idegen terror, de örökdik az ő szellemük örökké a magyarok fölött. Mert itt van mindenki, nemcsak a hajdúságiak... nemcsak a szűkebb, de az egész Hazából, aki ezt a helyet kiérdemli. — Na, meg is irkeztünk.

Arany János ül nagy búsan előttünk. Köszöntöm illedelmesen. Felkapja a fejét.

— Ni, csak... lám... egy újabb apró magyar... hajdú vagy, húgom? Nagyszalontai? — kérdezi.

— Nem, Hajdú megyei vagyok, úgy Böszörmény meg Debrecen között — felelem. Hát, uram-bátyám, mír olyan szomorú? — kérdezem.

— Nagy sora van annak, húgom...

— Mondja el — unszolom —, mi az oka a bánatának... azután én is szeretnék valamit kérdezni.

— A *Fülemüle dal* c. versem miatt vagyok olyan szomorú...

— Na hiszen ..., éppen magam is amiatt szeretnék felvilágosítást kapni. Azt beszélük odalent a földön, hogy mi magyarok széthúzunk... mindig veszekszünk ... zsörtölődünk, s az mondják egyesek, hogy ez a magyarok alaptermészete, a rombolás, a lelki béke megbontása — sírtam el magam —, s azt mind a kegyelmed versével igazolják, hogy azért írta, hogy megénekelje azt a sok vádat, amit okkal ránk szórnak...

— Na, ez az. Ez szomorít el engem, ... hogy az utódok nem értik meg, hogy mit akartam mondani a *Fülemüle dal* c. verssel. Amikor én azt a verset írtam, csak madárrnyelven énekelhettem..., de énekeltem, mert azt hittem, hogy érdemes, hogy jön majd az utókor, s megérti, hogy én jót akartam. Az idegen zsarnok Bach uralom alatt még az énekes madarak szájára is bilincset tettek volna — ha tudtak volna —, hát még a magyarnak.

— Hanem húgom, lelkem, igen szépen megkérlek, hogyha teheted, mondd el odalent a földön, hogy én azt akartam mondani a *Fülemüle dal* c. verssel, hogyha a magyarok vélt sérelmük miatt idegenhez mennek — hiszen a Bach korszakban a rendszer képviselője a bíró, idegen volt, idegenek spiclije —, abból csak még nagyobb baj származhat mindkettőjükre. Azt már nem írhattam meg, hogy amikor a két perlekedő magyar megtudta, hogy a bíró idegen, kezét szorítottak, s közös erővel Bécsig verték ..., azt hittem, az utókor majd megérti..., azt hittem, az utókor majd lesz olyan okos, és rájön magától is. Hát nem. Hogy azután még akadnak is, akik uszítják őket, reám hivatkozva hintik a mételyt, élesztik a tüzet, a széthúzást a magyarság között... hát azír vagyok szomorú. Mindig tört döfnek a lelkembe odalent a földön, ha a *Fülemüle dalra* hivatkoznak. És egyik sem tanula másik kárán... akkor azután rájönnek, hogy az idegenek becsapták, kigúnyolták őket..., akkor válnak bajtársakká..., akkor meg megölnének a világon mindenkit... egymásért. Mert jó emberek..., de nagy gyerekek..., míg baj nincsen, nem értékelik a másiban a magyart, azután meg késő...

— Ez maradt ki a *Fülemüle dal*-ból. A Bach-korszakban született, bilincsek vannak rajta. De a magyar szellemnek meg kell találnia a bilincsek nyitját, amely kitárja a lelkek kapuját egymás felé. Így akartam mondani valamikor, húgom. Megkérlek hát, hogy valahogy pótolod, amit én el kellett hallgassak..., segíts rajtam..., nagy teherrel szabadíts meg.

Csodálattal hallgattam Arany Jánost. Valóban... igaza van... a *Fülemüle* dal c. versen érezni a béklyót. De hogy előbb rá nem jöttünk arra, hogy mit akart kifejezni...

— Bátyám-uram — fogadtam ünnepélyesen — ígérem, hogy parancsnak veszem minden szavát. Ha csak emiatt volt szomorú, akkor oka többé nem lehet a szomorúságra, mert hallani fogja, hogy ígéretem betartom.

Elköszöntem Arany Jánostól. Nagypám azután még sok szép, fenséges dolgot mutatott. Végezetül Szent László királyt is megmutatta. Szentnek is szép szál... kimagaslik a többi szentek közül. Nagypám mesélte azután, hogy mennyit elnevetgél azon, hogy ki nem találják, hogy miért fordult a koporsója a temetési szertartás alatt ellenkező irányba... Nagyvárad felé? A Hajdúságban akart pihenni a Szent Király. Hát van ennél természetesebb?

Egyszerre fülsiketítő lármát tört fel valahonnan... az ébresztőóra csengett az ágyam mellett. Reggel 5 óra volt, kizökkentem a paradicsomból. De így is jól van. Tudom már, hogy mit akart mondani Arany János a *Fülemüle* dal c. verssel — ujjongok magamban — elmondom mindenkinek. Arany Jánosnak ezt meg is ígértem, hogy — soha ... soha se keresse a magyar igazságát — a másik magyar ellen ... idegennél...

MI ÉS A NAGYVILÁG...!

A második évtizedes tengerentúli idő alatt, módunkban volt megismer-ni — a sajtón keresztül is — úgy a két háború közötti, mint az 1945-ös, majd az 1956 után érkezett magyarok jó- és rossz tulajdonságait. Aszerint, hogyan „méltatták” vagy csépelték egymást.

Üsse kő, oly mindegy már, hogy milyen bűneink vannak, milyen feneketlenül vitázó, „széthúzó”, vagy „összerúgó” népünk. Ezen segíteni nem lehet. Akiket pedig a Sors ökegyelme részéről az a kitüntetés ért, hogy mielőtt idekerültek, alkalmuk volt megismerni más idegen népeket is, lubic-kolhattak idegen népek tenger-árjában — megtapasztalhatták, hogy mi magyarok, úgy ahogy vagyunk, nagyon sok más népnél, mégis csak különbek vagyunk...

A „három magyar emigrációs” társadalmon kívül keveset, vagy semmit sem hallottunk azonban a rétegről, mely az első világháború előtt indult el idegenben hazát keresni. Prohászka — a verejtékes magyarság szent püspökének soraiból tudjuk, hogy ez a réteg, az EZERÉVES MAGYARORSZÁG születésnapjának esztendejében létesült kivándoroltatási „császári és királyi” megsegítési akció során indult útnak otthonról. Prohászka-tól megtudjuk azt is, hogy röpké pár év leforgása alatt, ezen „habsburgi magyar megsegítési akció” során kb. 2 millió magyar hagyta el az országot. Ma már tudjuk, hogy 45 éven felül nem lehettek munkavállalók. Ez azt jelenti, hogy a 2 millió kivándorolt magyar, a nemzeti áldást, - a gyermek-et hozó évek delén volt. Jó lenne elmélkedni a mohácsi vész alkalmával veszített 26 ezer magyarhoz viszonyítva, szám szerint is, — micsoda nemzeti tragédiát jelentett számunkra ez a bécsi „császári és királyi megsegítés”.

Messze elkalandoztam a lényegtől. Azonban kellett, hogy annál inkább igazolhassam, hogy van előző — nevezzük — „habsburgi” kivándoroltatott réteg is. Nem, még nem pusztult ki. Hála a magyarok Mindenhatójának. Megritkult, az igaz. Hiszen, mikor otthonról elindultak, — életük tavaszán — voltak, a 20-as, vagy 20 alatti életévükkel. Na, 1964-et írva, akik még élnek, életüknek Istentől való ajándékidejét élik.

A 6 évtizedes idegenben, nehéz munkában töltött évek, — melyek megtörték a valamikor ruganyos inakat, meghúzták a karokat és mély barázdákat vontak arcukra, s lélekben okoztak-e változást, vagy a szellem, a magyar szellem, 6 évtizedes idegen ég alatt átalakult-e, vagy elfásult-e, azt majd döntsék el...

Jómagam a „habsburgi emigrációval”, illetve, egyik képviselőjével, az 1950-es évek elején, amikor Kanadába érkeztem, ismerkedtem meg levelek útján. Annak idején a magyar parasztságnak örök értékű ünnepét Péter-Pált méltattam egyik lap hasábjain. Ezt olvasta P. bátyánk. És írt olyan hamar, hogy a szerkesztőségen keresztül is, kezemben volt levele pár napon belül. Íme, aki hiszi, aki nem, ez is rávilágít arra, hogy mi, parasztok — meghalljuk, ha nő a gabona, vagy érik az Új Élet szép Magyarországon, még az Atlanti Óceán másik partján — és világvárosok bábeli hangorkánja között is. Ehhez jó fül kell. És nekünk, — van...! Lám P. bátyánk arra gondolt, amikor olvasta soraimat és hallotta lelkének füleivel, amit én, mikor írtam a sorokat. Találkoztunk. Bár személyesen eddig nem sikerült. Az eltelt idő alatt érkezett leveleiben írta, hogy amikor otthonról elindult, 20 év körül volt. Földműves szülők gyermeke. Iskoláztatása semmivel sem több, mint az 1900-as évek földműves magyarságának iskoláztatása. Két keze munkájával ért el olyan eredményt az Új Hazában, hogy volt idő, amikor külön vonat vitte az itteni hivatali méltóságokat, hogy a termésévi legnagyobb kitüntetést átadja P. bátyánknak és családjának. Ez az eredmény „magyar farmer” eredménye volt.

Ez a „magyar farmer” — mint írta — az elmúlt idők alatt háromszor érte el az anyagi tetőfokot. A tetőfokig az út mélységeken át vezet. Mélységek vezették P. bátyánkat is, vállalkozások során. De, ahányszor két vállra fektette az idegen világ — újra emelkedett.

Több mint 80 esztendő P. bátyánk. Pár évvel ezelőtt eladták a földet, a városba költöztek. Azonban az elmúlt esztendő karácsonyára ezt írta nekem:

„Kedves húgom asszony, három évig laktunk a városban. Én földműves voltam, ehhez vagyok szokva, hogy az enyémet lássam messze és újra földet vettünk.”

Leveleink így télidején váltódnak leginkább. Termő idényben P. bátyánk a földdel szorgoskodik. Télen, amikor pihennek az izmok, a léleknek több idő jut működésre. Ilyenkor verseket ír P. bátyánk. Több alkalommal küldött verseket. Sokszor akartam közkinccsé tenni szívének egy-egy sóhaját, de mindig szabódott, hogy „kiírom”. Végre most megengedte, de azzal, hogy a nevét nem írjuk ki — „Nem vagyok én színésznő, kérem, sem Coca Cola, hogy reklámra lenne szükségem” — írta. Arra kért, hogy Kumberland néven írjam alá azt, amit közléstünk. Határozottan kérte,

hogy változtatni semmit ne változtassunk azon, ahogy írta. Inkább semmi se jöjjön, mint egy szót is megváltoztassunk.

„Kedves húgom asszony...” Ez a megszólítás, a P. bátyánk levelein. Én pedig érzem, mikor a megszólítást olvasom, hogy téren és légen át nyújtja felém áldó- és védő karját, ki a nagyvilágba egy másik BOLYGÓ — az én falum...

Ismeretségünk elején írta, hogy otthon, az ő gyermekkorában, — tehát, abban a sokak által visszakívánt világban! — a falujukban néha-néha összejöttek a felnőttek egyik-másik háznál. Ilyenkor vége-hossza nem volt a „meséknek” és a „nótázásnak”. Ott sürgölődött a falu ifjúsága és a gyermekhad is. De... ilyen alkalmakkor a serdülő legénykéek közül kettőt mindig kiküldtek az utca két végére, figyelni, hogy „hivatalos közeg” nem közelít-e? Ha észrevették, hogy közelít a „hatósági személy”, azonnal berohantak figyelmeztetni a bentiket, mert ha kihallatszott a Kossuth nóta, vagy az akkori „meséket” meghallotta a hivatalos személy, börtönbe vitték a t. hallgatóságot...!

Ilyen időkben érett az elhatározás, a már csak a hatósági kivándoroltatás hiányzott, mikor P. bátyánk ifjú ember volt Szép-Magyarországon.

Hat évtized után idegen Ég alatt, élete 80 esztendején is túl, emlékezik P. bátyánk — úgy is, mint Kumberland, mert tél van a természetben, és az EMBERT is fehérre érlelte az évek tűnő sokasága. Emlékeit kb. így foglalja sorokba P. bátyánk. Nézzük, mint 20 éves ifjút, aki örök búcsút mond szülőnek és szülőhazának.

Isten veled kedves édesanyám,
Messze megyek, tán nem is látlak már...
Adj egy búcsúcsólkot az orcámra,
Hogy szívembe zárjam utoljára.
Ha nem látlak többé a világba,
Felkereslek majd a mennyországba.
Hulló könnyem a tanúja rája,
Hogy a szívem fáj az elválásba.
Mikor még a fényes mennyországba...
Nem borulok rá a koporsódra,
Messze leszek, — nem jöhetek haza!
E bűnömmel bocsáss az utamra...

Isten veled kedves édesanyám! Azután folytatja a következőkben, melyből megismerhetjük, hogy a „szabadság” éppen olyan fogalom volt a „császári és királyi habsburgi monarchiában” miként napjainkban a magyarnak, saját hazájában.

Szépen szól a nagyvilágba a magyarok templomának harangja...
Odahívja a híveket, minden héten vasárnap a templomba.
Hálát adni Istenünknek, ki vezérelte őket...
E világ minden földjére, — Szabadság keresésére...!
Giling-galang, szól a harang, Istenünk hív,
Menjünk el a templomba...!
Megjelentünk színed előtt, áldj meg minket minden előtt,
Te vagy nekünk a földön Gondviselőnk.
Vándorokkal, — velünk jöttél, küzdelmünkben segítettél,
Téged áldunk hajlékodban Istenünk...!

Ami most következik, azért nem lehet kihagyni, mert legvilágosabban mutatja, hogy oly mindegy az a magyar léleknek, hogy ifjan s szülőhazában, vagy 6 évtized után idegenben, fehér hajjal — nyugati vagy keleti elnyomó csizmája tapos őseinknek a röggel eggyé lett porán — megnyugodni nem tud. Ez élénken ellent mond annak a két világháború között idegenbe-szakadt, magát „magyarnak” nevező régi kanadásnak, aki pl. az elmúlt esztendőben „irodalmi díjat” nyert a mai magyar otthoni vezetőség és „áldásos tevékenységük” felmagasztalásáért. Én rábízom az olvasóra, döntsék el, melyik magyar írás képviseli az igazi magyar szellemet...

Magyar vagyok, nem tehetek róla...
Kit az Isten büntet évszázadok óta.
Idegen vagyok már a szülőhazába —
Egy idegen horda, hazám elrabolta.
Magyarok ezreit rabigába hajtja,
Vagy Szibériába, örökös rabságba...!
Ne nézd világ, ne nézd, hogy fektetik sírba...
Mert ha eltemetik, te leszel a sorba.
Emeld fel a sírból még nincsen befedve.
Űzd a kommunizmust messze el, — Keletre!
Adjál szabadságot te minden nemzetnek,

Ezredek vívmánya legyen meg ezeknek...!
Sarló és kalapács a vörös csillaggal,
Temessétek sírba a vörös maszlaggal...!
Magyar vagyok... magyar — nem tehetek róla!

Végül megismerjük „Mr. Kumberlandot”, — vagyis P. bátyánkat, mint EMBERT.

Tavaszmúlt, itt van a nyár, annak is utólja...
Most jön az ősz, a hervadás, éltünknek alkonya.
Ifjúságom, boldogságom, jöjj vissza egy szavamra...
Nyíljék ki a keblemben az elszáradt rózsafa.
Hogy szeressenek, forró szívvel hajtom fejem nyugovóra.
Hajnal legyen mennyországom, napkelte a tavaszom..
Jöjj vissza hát ifjúságom, nem lesz semmi bánatom...
Óh Teremtőm, téged kérlek, add vissza a tavaszom!

Így néz ki az a kivándorolt magyar réteg, amely 6 évtizede él idegenben. A magyar helyesírást kb. írja, kivéve azon szavakat, amelyek otthon is változáson mentek át az 1900-as évek óta. Bár ha azok, akik az elmúlt 6 évtized alatt végezték iskoláikat, még ennyire tisztában lennének vele otthon is...? „Én az írással így vagyok — írja P. bátyánk — hogy nekem már senkim sincs, akinek magyarul írhatok, pár régi ismerősöm él itt kint, azokkal meglátogatjuk egymást időnként, angolul meg a fiam ír...”

— Nem bánom, ha leközlök, amit írtam az újságba, mert nem magamnak írtam, hanem a magyar népnek, de a nevemben, öreg vagyok, kinevetnének, mert egyetemet nem jártam, és hát csak azok tudnak valamit, akik egyetemet jártak... úgy mondják. Ha akad valaki, akinek örömet szereztem vele, — az nekem lesz igazán öröm.

Befejezésül, íme — mi magyarok —, legalább is azok, akik magyarok vagyunk, így nézünk ki, ilyen „világpolgár” lesz belőlünk a nagyvilágban. Bevallom, hogy annak a kanadai bevándorlási miniszternek, aki egyszer, mikor nagyszámban érkeztek a magyar bevándorlók, azt mondta, hogy „...ez a jó anyag a nagy olvasztókemencében”..., olvastam pedig a fentieket — igen nehéz álmai lesznek, a saját elképzelésű „olvasztási módszerével” szemben, mert mi, magyarok maradunk. És lám, szégyenére mégsem válunk egyetlen országnak sem...!

HALHATATLAN MAGYAR SZELLEM

Mikszáth Kálmánnak egy „Előszó”-ját olvasva 1898-ból, szinte kényserülünk párhuzamot vonni az akkori és mostani „Irodalom és Politika” világával. Nem kívánunk egyébbel foglalkozni csak azzal, hogy milyen hatással volt a magyar szellemre az a vihar, amely egy évszázad alatt kétszer rázta meg.

Első alkalommal, amikor a habsburgi elnyomás alatt nyögő magyar lélek, társadalmi különbség nélkül eggyé lesz az akkori szellemi réteg — írók és politikusok — egyetlen céljáért, a Nemzet Felszabadításáért folytatott harcban. Ez az egyakarát lángol fel 1848. március 15-én, hogy 1849. október 6-án behulljon saját tüzébe. 1867-ben szabadságot ad az uralkodó a Nemzetnek. De vajon szabadon szárnyalhat-e ezután a magyar lélek, amely a Bach-korszak elnyomása alatt még madárénekekben sem nyilvánulhatott meg büntetés nélkül? Alkothat-e a kiegyezés után idegenhatás-mentesen, vagy hallgatásra ítélve, — ha valóban magyar volt.

Sokan lesznek, akik azt felelik, hogy igen — hiszen a kiegyezés után az idegen uralkodó mindent megadott, amit jogosan követelt a magyar nép. Csodálatosan szép ezredévi ünnepélyt rendeztek. Örömmámorban úszott az ország, az addig könnyes szemekre is szemüveg került — rózsaszín, vigadtak... éltették az uralkodót, senki sem vette észre, hogy akkor indult száműzetésbe a magyar szellem. Idegen hatás vonul be az irodalomba, hanyatlik az ideál, a szalonokban „pórias” a magyar szó. A nép mindent kap uralkodójától, ami fedezi életszükségletét, kulturális szükségleteit felfedni sem kívánják, vagy ha igen, akkor silány ponyvairodalommal elégítik ki.

De vajon be lehet-e kötni a szemét mindenkinek? Nem akadnak-e akik felelősnek érzik magukat a Magyar Lélekkel szemben? Nem sír-e fel a magyar alkotószellem itt-ott?

Nézzük a kornak egyik legnagyobb magyar íróját, Mikszáth Kálmánt. Soraiból keserűen panaszkodik és búcsúzik a magyar szellem... itt-ott kicsendül belőle a remény, hogy hátha akadna, akik marasztalják, megragadják.

Sajnos következik az I. világháború. Az azt követő szellemi élet még idegenebb a magyarság lelki világától. Irodalmunkban már csak a helységnevek magyarok, az alak- és jellemrajzok bátran beillenének Belga-Kongó bennszülöttei közé. Politikusaink nyűgnek érzik, ha valaki előttük még beszélni is mer, népi kulturális igényekről, népi kultúráról nem jó ugró-

deszka, nem jó üzlet. Azonban, ha valami haszon volna belőle mégis, akkor egyszerre hamis utánzattal telik meg az irodalom és a politika, melynek hatására társadalmak kerülnek szembe egymással.

A magyar szellemet megülte az 1867-es kiegyezés után betelepedett idegenek, nemzetközies erkölcsi, szellemi silánysága. A két háború között nem szűnt hatásuk. Mintha a magyar szellem rejtekhelyén csak erre várt volna.

Petőfi mondja valahol — valami prózai munkájában —, hogy tud arról, hogy az országban a népből hat kortársa emelkedett ki magasán a többi fölé, egyre többen lesznek, hova emelkedik ez a nemzet, ha már sokan lesznek? (Nem szó szerinti feljegyzés!) Mit mondott volna Petőfi, ha látja a két háború közötti magyar szellemi életet, s azt, hogy abból a silányságból, idegen majmolásból, hogy törnek az ég felé a tiszta magyar szellemi értékek? Mint a fűszálak. Annyian voltak már, hogy talán Isten tenyerére tették volna nemzetünket, ha végig nem söpör a II. világháború rajtuk.

A nemzet rab, a Hazában, mi emigránsok, a szabadság rabjai vagyunk. De a magyar lélek soha ilyen szabad nem volt és nem szárnyalt ilyen magasán. Petőfi ma hálaimát írta. Mikszáth, láthatná, hogy a száműzöttek — magyar lélek az irodalomban, idealizmus a politikában — otthonra találtak. A Rab-Hazában a jégkéreg alól, az emigrációban a szabadság rabsága alól, szívérványhídon száguld haza és vissza a magyar teremtmény erő. Útja, célja egy. Újraéledt poraiból. A tűzből, amelybe behullt 1849. október 6-án. Végigjártuk az első emigrációs évek Bach-korszakát, amikor remegett a lélek, ha zörgött a láger ablak, vagy a szállást adó bokor... amikor még madáréneket sem mertek írni, és sóhajtani sem merték a Vértanúk nevét... ma már sokan vannak új, eddig ismeretlen nevek, régi nagy nevek mind együtt, akik a magyar szellemet képviselik.

Vajon nincs-e a nemzeti politika egén a magyar irodalom legtöbb nagy neve? Avagy a nemzeti politika egén nem a legnagyobb nemzeti politikusok neve szárnyal-e? Nem írhatjuk azt a sok-sok nagy magyar nevet, nincs annyi hely — Hála a Teremtőnek annyi van — csak igazolásul néhányat: Milotay, Ráttkay, Szitnyai, Marschalkó, Székely. Akad-e valaki, aki elfogódottság nélkül meri mondani, hogy ezek a nagy írók, meg a legjobb politikusok is egyben. Számptalan... számtalan soha ennyi magyar szellemi érték egy embertől többen még nem volt, mint napjainkban. Tiszta, önzetlen, nemzetmentő, az örök nemzetért élő és dolgozó szellemi értékek kora ez, amely nemzeti kincs, önzetlenül, sokszor éhesen, nyomortanyákon ontja a magyar lélek legszebb, leggyönyörűbb megnyilvánulásait.

Nincs tehát ok a lemondásra. A fásultságra. Hitünk, reményünk ma szilárdabb a nemzeti felemelkedésben, mint volt Mikszáth korában. Hiába a „reálpolitikusok” zsvaja. Semmi közünk hozzájuk. Idegenek. A magyar szellemtől idegen a zsvivásári láрма. Részben az 1867-es kiegyezés mellékágai, részben az I. világháborút követő idegen szellemiségű invázió vadhajtasai, akik csak „mesterségnek” tartják a nemzet szolgálatát, és megélhetési forrásnak. Hiába erőlködnek. Ha eddig a magyar szellem kibírta, most már semmi elviselni, ami még hátra van. Az a két óriási megrázkódtatás, amely egy évszázad alatt érte a magyar szellemet, nem tudta elpusztítani, hanem megtermékenyítette.

Mikszáth korában sokkal nagyobb veszélyben volt a magyar szellem, mint napjainkban. Balgaság volna hát reménytelennek látni a magyar jövőt most, amikor a magyarság sorai közé ékelt idegen szellemiségek legdurvábban feltűnnek, és legjobban kiközösíthetők a Nemzet testéből, hogy többé ne fertőzhessenek.

Azokat valljuk magunkénak, szellemi vezetőinknek, irányítóinknak, akik, mint elődeik és elődeink csak egy célt látnak, csak egy eszményt szolgálnak, akiknek politikai ténykedése, vagy irodalmi munkássága egy és oszthatatlan a magyarság szellemével.

MESÉLJEN, ÉDESANYÁM....!

— Édesanyám ...!

— Mit akarsz, édes fiam...?

— Meséljen valamit...!

— Miről meséljek, édes fiam? Ott a televízió, édes lelkem, van abban minden, amit akarsz.

— Nincs ott, amit én akarok. Unom a televíziót, édesanyám. Mesét szeretnék hallani. Szeretném tudni a végét annak a mesének, amiről már annyit akart mesélni édesanyám, de mindig elsrta a végét... Hogy volt annak a vége? Arról a szép országról ... kérem, meséljen, édesanyám!

— Jó. No, gyere, üljünk le. Hajtsd a fejed az ölembe.

— Simogatja a fejemet mese közben édesanyám...? Szokta.

— Jól van, add ide azt a buksi fejed, és most hallgass, figyelj.

— Figyelek, édesanyám.

— Egyszer volt, hol nem volt, túl az üveghegyeken... túl az Óperenciás tengeren — meg mindenén túl —, ott, ahol a kurta farkú kis kövér mangalica túr — volt egyszer egy ország. Nagyon szép ország volt. Nem is csoda, hogy olyan gyönyörű ország volt, mert azt a Teremtő külön teremtette, nem a többi országokkal együtt.

— Miért teremtette külön az Isten azt az országot, édesanyám...?

— Azért édes fiam, mert már kész volt a Mennyei Atya az egész világgal, befejezte a Teremtés nagy munkáját. A színekből, virágokból, drágaságokból, jó és rossz emberekből igazságosan elosztva, minden megteremtett részre odarakta az odaszánt dolgokat. Igen gazdaságosan osztotta el, hogy mindenfelé jusson mindenből. S mikor az egész Teremtés kész volt, akkor vette észre a Jóatya, hogy annyira takarékoskodott, hogy még vissza is maradt a földre szánt dolgokból egy kis felesleg. Mégpedig, hogy-hogy nem, de mindenből a legszebb, legértékesebb. Igen ám, csak hogy szomorúságból, könnyekből és a megpróbáltatásokból is — a legnehezebbek maradtak vissza...!

Nézi, nézi a jóságos Teremtő a Teremtés tervét az asztalon... minden tökéletesen megvan... sehova sem kell már semmi. Mit csináljon most már a visszamaradottal...? Hűségese kis munkatársai, a kis angyalok is nézik... nézik a Teremtésből visszamaradott szépségeket. Végre az egyik kis angyalka a fejéhez kap. — Édes Jóatyánk, én már kitaláltam, hogy mi legyen ebből

a mérhetetlen kincsből, ami visszamaradt. Formázzuk meg belőle Tündérországot...

— Kedves kis cselédek — szólta a Teremtő összeráncolt homlokkal —, hát ímhol-e, nézzétek csak a Teremtést, Tündérországot már megteremtettük. Itt azonban sokkal több szépség van, mint Tündérorságban. — Még erősebben gondolkodóba esett az Úr és az angyalkák... mit is kellene csinálni. Egyszerre csak felderült a Teremtő arca.

— Tudjátok-e kis szolgálaim, hogy mit csinálunk...? Megteremtjük szép Magyarországot...! Uccu neki angyalkáim, kis szolgálaim... hozzátok csak a Kárpátokat ... ott van az egyik raktárunkban ..., uccu bizony, az Adriai tengert ... no, ez majd határ lesz! Gyorsan, gyorsan, kis szolgálaim... siessünk, hogy minél előbb készen legyen, hogy minél szebb legyen, hogy mielőbb gyönyörködhessünk benne... Hogy előbb eszünkbe nem jutott volna...! El ne késsünk. Segítsetek csak szaporán. Úgy gondoltam — nézett az angyalkákra a Teremtő, hogy mi mindig lássuk, akár az ablakból is odafönről... hát egyenesen közepére tesszük a világnak. No, csak serénykedjünk hát, kis cselédek, hogy mielőbb örülhessünk ennek a kis országnak.... No, ide még a hegyekből egy kis láncot hozzatok, csak hamar... oda azt a szélesebb, amoda azt a keskenyebb pántlikát — ezek folyók lesznek

Óh, be gyönyörű lesz — ó, be gyönyörű lesz — tapsikoltak kis kezecskéjükkel az angyalok. No, milyen örömmel és szívesen csinálták, olyan hamar kész is lett a kis ország. Minden szépet és jót, ami visszamaradt a Teremtésből reáhalmozta a kedvükre és gyönyörködésükre teremtett kis országra. A Teremtő kezében azonban még hátra volt egy gyönyörű színes kendő... No, kis szolgálaim, ki találja ki, hogy ez mi a kezemben? — kérdezte az angyalkákat. És mi legyen ezzel?

Búzamező, tarka virágokkal, széles pántlikával...

Nézik, nézik a Teremtő munkatársai... egyszer csak az egyik kis angyalka összecsapja a kezét,

— Édesatyánk, hiszen ez a kendő tisztára olyan, mint a Nagyalföld, a Tiszával... az ám, ni, még a Hajdúság is benne van, ez a legszebb színfolt az egész kendőben. Ni... ott az a színes folt meg a Hortobágyot formázza,... de nem kopár,... ni ... ni, mi az a lila folt a Hortobágyon... az a tömérdek szépség...?

— Szamártövis, kis szolgálaim, mely tavasszal lila szőnyeggel takarja majd a Hortobágyot... Igaz, no, hogy később csúnya, szúrós tövis lesz. Schol nem tűrik ezt a növényt, de a magyarok majd valamikor visszavágy-

nak még ide is... Majd meglátjátok, no... majd kialakul... Terítsük csak le hamar a Nagyalföldet, mert az adja a kenyeret annak a népnek, akiket ide válogatunk ki... Itt nem élhet majd akárki, kis cselédek — szólta az Úr —, igazán véletlenül olyan gyönyörűre, olyan gazdagra teremtettük ezt az országot, hogy ide most már olyan embereket kell teremteni, akik ezt meg is érdemlik...! És meg is védik, ha kell, majd áldozatot is hoznak érte. Ennyi szépség... ennyi kincs, majd irigycet szül, rossz szomszédokat... Azután meg nézzétek csak — szólta az Úr és rámutatott a Teremtésből visszamaradt egyéb földi dolgokra —, ezeket is el kell helyezni valahol, már seholy sincs helye ezeknek. De hát igazság szerint ez velejárója és kísérője is az előnyöknek. No, de ne búsuljatok kis szolgálaim — nyugtatta a Teremtő kis munkatársait —, kiválogatom én azokat, akiket magyarnak teremtek, hogy el tudják majd viselni a magyarságra járó rossz időket is. Szívben-lélekben sokkal erősebbek lesznek majd a többiekénél... meg kitartóbbak. Ehhez a kis Magyarországhoz meg, kis cselédek —, olyan hűséget adok a szívükbe, hogy még a világ végéről is visszahozza ez majd őket... még a hortobágyi számtövisre is vágyó lélekkel gondolkodnak majd ezek az emberek. Erősek lesznek elviselni a csapásokat — magyarok lesznek. A győzelmet — kis szolgálaim, a gyenge, a beteg meg a gyáva is elviseli, de amit ezek a mi kedves magyar gyermekeink elviselnek majd, kis szolgálaim, még magunk is álmélkodva nézzük idelfönről...! Látjátok, Tündérorság milyen szépre sikerült... azonban, mikor a tündérek kijönnek az ő országukból, már nem vágnak vissza, de a magyarok majd akárhol lesznek, még Tündérorságból is visszavágnak ... Magyarországra.

— Édesanyám, vége a mesének...?

— Álmos vagy, édes fiam, vagy untat a mese...?

— Gyönyörű a mese, édesanyám —, de Édesanyám szeméből ismét könny csöppent a fejemre...! Meséljen tovább édesanyám..!

— Hogy akarod a mese végét, édes fiam... vidáman...?

— Édesanyám, hát lehet a mesének öröm is a vége...?

— Lehet, fiam. — Ott hagytam abba, hogy úgy teremtette a magyarokat a Teremtő, hogy bármerre járjanak a világban, mindig visszavágnak abba a külön teremtett szép országba. Látván ezt a Mennyei Atya, újabb és újabb próbára tette az ő népét, hogy a hazájukhoz való hűséget, áldozatkészséget még acélosabbá tegye lelkükben. De soha sem feledkezett meg róluk. Soha. Mindig őrizte őket, ott volt velük minden megpróbáltatásukban, vigyázva arra, hogy erejük ne csüggedjen. Sokat, nagyon sokat szen-

vedtek a magyarok, szerte a világban kóborolva, vagy a gonosz varázslat alatt lévő drága szép kis országban. Mégis megmaradtak. És nem csüggedtek el. Látva ezt a Teremtő, egyszer csak azt mondja a kis angyalkáknak:

— No, nézzétek csak kis cselédeim, édes jó szolgálaim, hogy milyen bölcsen teremtettük mi ezt a kis Magyarországot, meg ezeket a magyarokat... Minél keményebb próbára tesszük Atyjukhoz és földjükhöz való hűségüket, annál jobban ragaszkodnak ezek mihozzánk és hazájukhoz... Milyen hűségesek, milyen ragaszkodók a mi utainkhoz. Most látjuk, hogy bennük van a legtöbb örömünk... No hamar, kis szolgálaim — ha már így kiállották a legkeményebb próbát a magyarok, akkor most szépen felemeljük őket, ide, ni, egyenesen a tenyerünkbe... Letöröljük a könnyeiket... begyógyítjuk a sebeiket, megmelengetjük fázós gémberedett tagjaikat, — most már a jövőben csak béke és szeretet veszi körül őket... Haláluk után pedig az ő poraiból újra magyarokat teremtünk, mert akarjuk, hogy hűséges gyermekünk a magyar, soha, soha ki ne pusztuljon. De szaporán, kis szolgálaim... Kötözzétek a sebeket, gyógyítsátok a szíveket, letörölni mielőbb a magyarok könnyeit, új életre melengetni őket...

— Miért lett csönd, édesanyám.... ni, újra ideesett egy könnycsepp a fejemre...

— Mindjárt vége a mesének, édes fiam. Ott hagytam abba, hogy a Teremtő látva a magyarok hűségét hazájukhoz és a Gondviselőhöz, aki nekik adta azt a hazát, valóban a tenyerére emelte őket. Kebeleire ölelte kis magyar népét, dermedt tagjaikat megmelengette, új életet adott nekik... és egyszerre csak a világban kóborló magyarok megindultak hazafelé... Ment mindenki hazafelé... ki-ki a saját falujába... lakóhelyére... némelyik meg egyenesen a Hajdúságba...

Így van a mesében. Bárha ez a mese valósággá válna! Imádkozzunk, és aludjunk — késő van. Álmodjunk az elmondott mesebeli országról...

DR. RAVASZ LÁSZLÓ PÜSPÖK 80 ESZTENDŐS

Ez év szeptember havának utolsó napján volt 80 esztendő a nagy magyar református püspök. Otthonról érkező — meg nem erősíthető hírek szerint — több száz üdvözllet érkezett címére a világ minden részéről. Felekezeti különbség nélkül vették körül szeretetük jelével a magyarok. A mai körülmények között közvetlen kapcsolata nincsen a hívekkel. Így nem értesültünk a Nagy Tanítónak más körülmények között kijáró hivatalos ünnepeiről sem. Valószínűen nem is volt.

Dr. Ravasz László, mint egyházfő, mint lelkipásztor, hitvalló és tanító, de mint magyar is, példát állított nemcsak saját hívei, de minden Krisztusban testvér magyar elé. Azt bizonyítja a felekezeti különbség nélküli szeretetteljes üdvözlletek sokasága is.

Eljövendő és új generációk nem tudhatják, hogy a magyarságnak milyen kimagasló két alakja volt a nemzeti élet egy igen nehéz idején Dr. Ravasz László református, és Dr. Prohászka Ottokár róm. kat. székesfehérvári püspök, akik annak idején váll-váll mellett munkálkodtak. Mi már csak szüleinktől közvetve vallhatjuk magunkat szerencsésnek az örökségért, melyet adtak nekünk, vagy a két magyar főpap szellemi lángját kaphatjuk. Munkásságuk felemelő bizonyosságának azonban élő tanúi nagy számban akadnak még. Magunk is elgondolhatjuk azonban, hogy mit jelentett a 400 éves Habsburg uralom — nemzeti szellem pusztítása — utáni romhalmaz a lelkekben. Ezt követte az I. világháború vérbe- és gyászba boruló, Trianont eredményező ténye. Nem különben az ország csonkítását követő, betolakodott idegen, rothasztó szellemiséget árasztók beözönlése. Micsoda mélységekbe hajolt le Ravasz László és Prohászka Ottokár, hogy a csüggedő magyar lelkeket felemelje — a mennyei Aranykönyvbe van ez felírva...!

Prohászka — a verejtékező magyarság eddig még szentté nem avatott főpapja — már az Örökkévaló mellett van. Dr. Ravasz püspök azonban — hála a végtelen irgalmú Istennek, még itt van velünk.

Némaságra van ítélve az agg főpap. Azonban ma is Istent szolgálja egyedül. Mit mondhatna egyebet, amit még nem mondott el, egy másik tragédia idején...? Hiszen az, ami most van, más körülmények között, de már volt. Nemzeti létünk, szellemiségünk mélyponton nem egyszer volt... A felemelkedés útja is mindig ugyanaz volt. Legfeljebb az lenne új a történelemben, hogyha a múlt tapasztalatait megszívlevél, jövőnket biztosabb bázisra építenénk. Ehhez a felismeréshez mutatja az utat Ravasz László püspök a két

háború közötti időben megjelent egyik műve is. Idősebb semmi sem lehet az idegenbe szakadt, sok hazát, de egyetlen új Hont sem találó magyarok számára. A Hazáról írván a magyar lelkipásztor ezt írja nekünk:

— És mikor közeledett — Jézus — látván a várost, sírva azon. (Luk. 19. 41.) Lukács evangélista fenti igéit, így magyarázza nekünk Ravasz László püspök:

— Jézusnak különösen fájt szülőföldjének hitetlensége azért, mert különösen szerette azt, és különösen azért szerette, mert az az ő földje, hazája volt. Micsoda érzés lehetett az, amely könnyekre bírta a nagy Szenvedőt, aki könnytelenül vitte a Golgotára az egész világ bűneit! Ebben a fájdalomban Jézus embersége zokogott fel. Neki Hazája van, és annak a vesztét siratja. Övé volt az örökkévalóság, bírt az egész földdel, és mégis fájoan drága volt neki egy parányi föld, rajta járó-kelő emberek, hegyeknek, halmoknak édes vonala, az a n y a n y e l v muzsikája, átöröklött szenvedések, álmok és remények szövedéke. Kicsiny volt az ő hazája, keményszívű és megvetett a népe, idegen a nyelve, kopár, vagy egyszerű a határa, s mégis könnye hullt e Haza földjére, jajjá szállt felette a fájdalma, mint egy kiterjesztett szárny, féltőn betakarta...

— Nekem is van Hazám, kicsiny, drága föld, nyelvünket csak tenyérsíni helyen beszélük, mégis zenéje ott remeg imádságaimban, Istennel ezen a nyelven társalgok, és magyar zsoltárok zengjenek koporsóm felett... Nekem H A Z Á M!

Íme, az agg főpap jelen körülményeinket is — már a két háború közötti időben megérző és krisztusi szenvedésekkel mérő meglátásai. De micsoda erőt ad nekünk a mi körülményeinkben az a biztos tudat, hogy minden Golgota úton Feltámadásba visz az út.

A népek és nemzetek életében sok-sok keresztút van. A fenti „igemagyarázat” is bizonyosság erre. És mikor elérnek az emberi társadalmak a keresztúthoz, ahol megtorpannak a lét- vagy nemlét kérdése előtt, akkor az Örökkévaló kegyelméből — sokszor az ismeretlenségből is — előjönnek azok, akiket elküldtek, hogy a csüggedőknek új erőt adjanak, megmutassák az utat felfelé az aléló léleknek. Nem hangos lármával, nem pusztító fegyverek pokoli hangorkánjával, hanem szelíd szavakkal mutatják az utat felfelé. Jóllehet, hogy sokan nehezen értik, vagy nem is értik. Ezeknek az angyalok nyelvén nem lehet szólni — mert a lélek süketnéma bennük. De akadnak, akik megértik. És nem a mennyiség, hanem a minőség teszi az emberi társadalmakat naggyá, megbecsültté...

Dr. Ravasz László református főpap 90. születésnapjára, mi, a következő generáció, szerettünk volna szüleink nevében valami értékes, szép szavakból álló alkalmi üdvözlőket küldeni. Ajándékot adni szívünkben..., de nem tudunk. Más körülmények között nem lenne talán olyan értékes nekünk a fenti igemagyarázat, de itt idegenben c é l t mutat nekünk, a tévelygőknek, közönyösöknek — hogy miként Jézus nem feledte, mi sem feledjük azt a hazát, amelyet földi tartózkodásul adott a Teremtőnk, mert miként semmi kín nem volt mérhető Jézus kínjaival sem, mikor földi hazája romlását látta, úgy semmi gazdagság sem pótolhatja annak elvesztését. Ne szűnjünk dolgozni, munkálni Magyar Jövendőnk.

Ezért az Isten és Haza iránti hűségnek tanításáért, a magyar szellem mérhetetlen erősítéséért — nem tudunk méltó szavakat találni az agg Főpap születésnapjának alkalmára — köszönjük minden megnyilvánulását... a néma ellenállást is, amelyet ma részéről látunk. Imádkozunk, hogy adjon az Örökkévaló áldást hátralévő életére, Isten megérti a mi szakadozott hangfoszlányainkat, s ki nem mondott szavainkat is, s megáldja a mi Nagy Tanítónkat, Dr. Ravasz László református püspököt.